

Brüssel, 21.3.2013
COM(2013) 149 final

**KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA
MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE**

Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” olukord 2012. aastal – Muudatuste kiirendamine

(EMPs kohaldatav tekst)

{SWD(2013) 75 final}

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” olukord 2012. aastal – Muudatuste kiirendamine

(EMPs kohaldatav tekst)

1. SISSEJUHATUS

Strateegia „Euroopa 2020” ja selle juhtalgatuste raames keskendutakse investeeringutele haridusse, teadustöösse ja innovatsiooni, mis on olulised valdkonnad, et saavutada arukas, jätkusuutlik ja kaasav majanduskasv. Juhtalgatuse „Innovatiivne liit”, Euroopa digitaalarengu tegevuskava, tööstuspoliitika ja ressursitõhusa Euroopa juhtalgatuste ning ühtse turu akti eesmärk on luua Euroopa teadlastele ja ettevõtjatele uuendustegevuseks parimad tingimused.

Juhtalgatusega „Innovatiivne liit” soovitakse eelkõige luua ideid ja loovust ühendav elujõuline ja innovatsioonipõhine majandus, mis suudaks lõimuda ülemaailmsetesse väärtusahelatesse, kasutaks ära võimalusi ja köidaks uusi turge ning looks kvaliteetseid töökohti. Üldiselt on edusammud juhtalgatuse „Innovatiivne liit” poliitilise raamistiku koostamisel olnud märkimisväärsed, rohkem kui 80 % algatuste puhul järgitakse neile seatud ajakava. Liikmesriikide riigipeade ja valitsusjuhtide ettepanekust Euroopa teadusruumi süvendamise kohta on saanud konkreetseid meetmed. Komisjoni ettepanek Euroopa tulevase teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Horisont 2020” kohta teeb minevikuga selge lõpparve, kaasates kogu väärtusloomeahela ühte programmi. Aruka konsolideerimise põhimõtte hoida majanduskasvu soodustavaid (nt teadus- ja arendustegevuse) kulutusi samal tasemel ning neid võimaluse korral suurendada on nüüd laialdaselt tunnustatud ja seda võetakse arvesse Euroopa poolaasta raames. Euroopa ettevõtluskeskkond muutub innovatsioonisõbralikumaks ühtse turu selliste meetmete kaudu nagu ühtne patent, kiirem standardite kehtestamine, ajakohastatud ELi riigihangete eeskirjad ja riskikapitalifondide Euroopa pass. . Euroopa innovatsioonialased partnerlused koondavad vahendeid ning peamisi ühiskondlikke probleeme käsitlevaid nõudluse ja pakkumisega seotud meetmeid. Tulemuste saamiseks tuleb kõnealuste meetmete rakendamist jätkata, kuid oluline samm õiges suunas on juba tehtud.

Euroopa üldine positsioon on endiselt suhteliselt tugev. Kõrgetasemelise teadustegevuse valdkonnas ja uuenduslike toodete tootmisel on Euroopa Liit maailmas juhtival kohal. ELi osatähtsus tootmise ülemaailmses väärtusahelas loodavast tulust on suurim ja püsib stabiilne (28 %), samal ajal kui Ameerika Ühendriikide ja Jaapani osatähtsus väheneb. Alates 2008. aastast on EL oma innovatsioonialaseid tulemusi parandanud ning vähendanud innovatsioonilõhet USA ja Jaapaniga¹ umbes poole võrra. Võrreldes Brasiilia, India, Venemaa ja Hiinaga on ELil uuendustegevuses selge liidrikoht, kuigi Hiina on vahet jõudsalt vähendanud. Alates 2008. aastast on Lõuna-Korea oma uuendustegevuse edumaad ELi ees ligikaudu kolmekordistanud ning tõusnud USA kõrval innovatsiooniliidriks.

Kuigi teadus- ja arendustegevuse riiklik rahastamine ELis suurenes ka kriisiaastatel, sest valitsused püüdsid säilitada oma investeeringute taset ja ergutada erasektori investeeringuid teadus- ja arendustegevusse, osutavad hiljutised andmed, et see suundumus on muutumas. Esimest korda alates kriisi algusest vähenes 2011. aastal pisut ELi 27 liikmesriigi teadus- ja arendustegevuse eelarve.

¹ Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” 2013. aasta tulemustabel.

Praegune majanduskriis on toonud esile ka Euroopa uuendustegevuse struktuurilised vajakajäämised. Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” 2013. aasta tulemustabel osutab, et liikmesriikide innovatsiooni tulemuslikkuse lähenemisprotsess on peatunud. Lähenemine oli oluline tunnusjoon alates tulemustabeli koostamise algusest 2001. aastal, peatumine on selge ohusignaal Euroopa Liidu innovatsioonilõhe suurenemise kohta². Kuna kriis jätkub ja süveneb, suureneb majanduskasvu erinevus Euroopa teatavate piirkondade vahel. Seega kasvab vajadus juhtalgatuse „Innovatiivne liit” kiireks rakendamiseks ja selle süvendamiseks innovatsiooni jaoks olulistes valdkondades, nagu kõrgharidus, innovatsioonil põhinev ettevõtlus ja nõudlusega seotud meetmed. Edenemisrütmi tuleb säilitada ka sellistes valdkondades nagu sotsiaalne innovatsioon.

Euroopa majandus vajab uut hoogu. Olemasolevates traditsioonilistes tööstusharudes, mis on Euroopas heal tasemel, on vaja välja arendada uusi rakendusi ja ärimudeleid, et tagada majanduskasv ja säilitada konkurentsieelis. Lisaks vajab Euroopa rohkem kiire kasvuga ettevõtteid dünaamilistes valdkondades nagu IKT-põhine ettevõtlus ja tärkavad sektorid. See nõuab innovatsioonist lähtuvaid struktuurilisi muutusi, kuid Euroopas puuduvad praegu radikaalsed uuendused, mis selliseid struktuurimuutusi põhjustaksid ja neid edasi viiksid. Seega on Euroopal vaja järgmisel kümnendil tõmmata eelkõige ligi tipptalente ning toetada innovatiivseid ettevõtjaid ja pakkuda neile märksa paremaid võimalusi, et luua ja arendada uusi ettevõtteid.

Sellest tulenevalt käesolevas teatises

- antakse ülevaade juhtalgatuse „Innovatiivne liit” eesmärkide saavutamisel 2012. aastal tehtud edusammudest nii Euroopa kui ka liikmesriikide tasandil ja
- tutvustatakse valdkondi, kus juhtalgatust „Innovatiivne liit” saaks süvendada, tuginedes Euroopa teadus- ja innovatsiooniruumi komitee poolt juhtalgatusele tehtud stressitestile³.

2. RIIKIDE TEADUS- JA INNOVATSIOONISÜSTEEMID

2.1. Investeerimine tulevikku

Euroopa vajab rohkem ja paremini läbimõeldud investeeringuid teadustegevusse ja innovatsiooni, et toetada ELi tööstuse konkurentsivõimet ning edendada teadus- ja innovatsioonisüsteemi. Avaliku ja erasektori investeeringutel teadus- ja arendustegevusse on oluline tähtsus, et kasutada ära iga majandusliku taastumise ilming. Majanduse elavnemine 2010. aastal oli oluliselt suurem nendes riikides, mis olid varem teinud suuremaid investeeringuid teadus- ja arendustegevusse ning innovatsiooni (nt Saksamaa, Soome ja Rootsi)⁴.

Avaliku ja erasektori investeeringud teadus- ja arendustegevusse kasvasid kuni majanduskriisi alguseni. Vaatamata eelarvepiirangutele, säilitas enamik liikmesriike ka kriisi puhkemise järel teadus- ja arendustegevusse suunatud investeeringute mahu või suurendas seda ning teadus- ja arendustegevusega seotud kulutuste osakaal SKPs kasvas 1,85 %-lt 2007. aastal 2,03 %-ni

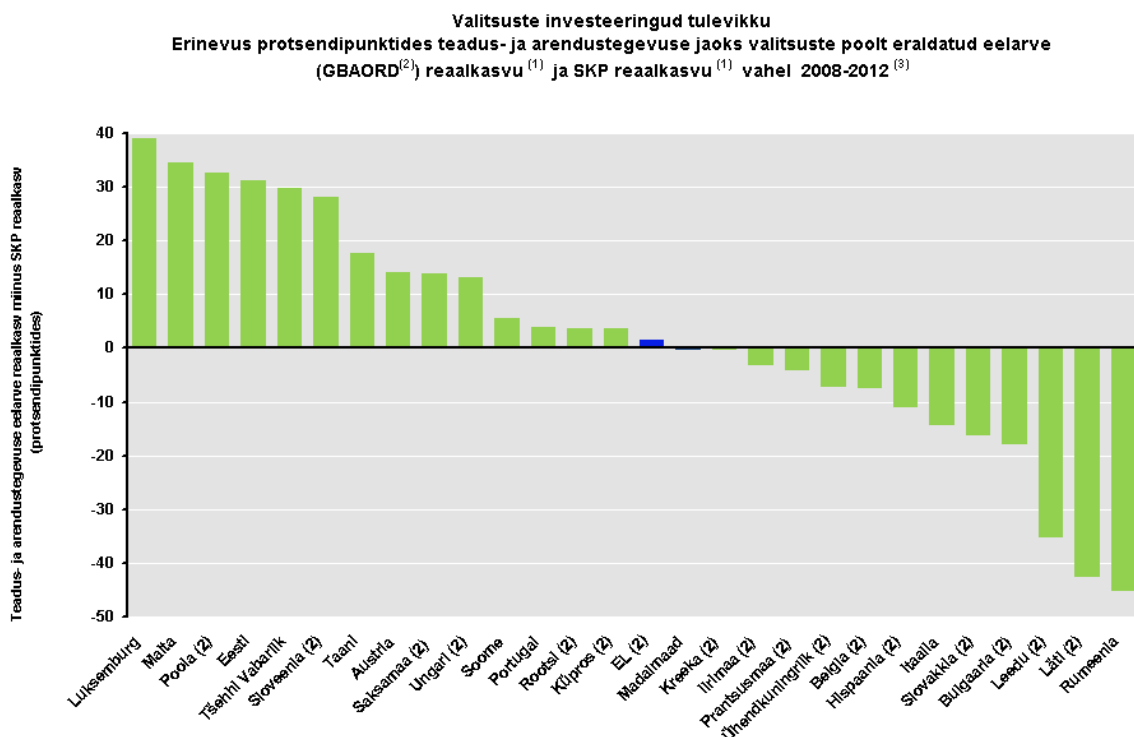
² Idem.

³ Euroopa teadus- ja innovatsiooniruumi komitee esimene seisukohavõtt: juhtalgatuse „Innovatiivne liit” stressitest, november 2012, avaldatakse veebilehel http://ec.europa.eu/research/era/partnership/expert/eriab_en.htm.

⁴ Olukord innovaatilise liidu alal aastal 2011, KOM(2011) 849.

2011. aastal. Alates kriisi algusest on 11 liikmesriigis⁵ olnud selliste investeeringute kasv SKP kasvust siiski väiksem (Joonis 1).

Joonis 1. Teadus- ja arendustegevusele tehtavate riiklike kulutuste kaitsmine

Allikas: Teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat - Majandusanalüüsi osakond

Andmed: Eurostat

Märkused: (1) Reaalkasvu arvutatud ostujõu standardi väärtuste põhjal (eurodes) 2000. aasta püsivhindades ja vahetuskursside põhjal.

(2) Teadus- ja arendustegevuse maksusoodustustest tulenevat maksuvähendust ei ole arvesse võetud.

(3) EL: 2007-2008; PL: 2009-2011; BE, BG, DE, IE, ES, FR, CY, LV, LT, HU, SI, SK, SE, UK, EL: 2008-2011;

(4) 2012. aasta andmed on esialgsed.

Ka Euroopa Liidu ettevõtted suurendasid oma kulutusi teadus- ja arendustegevusele, selliste kulutuste osatähtsus SKPst suurenes 1,18 %-lt 2007. aastal 1,27 %-ni 2011. aastal. Osaliselt on see tingitud nende Euroopa ettevõtete jätkusuutlikust investimisest teadus- ja arendustegevusse, kes eeldasid, et ajavahemikul 2012–2014 kasvab investeeringute maht teadus- ja arendustegevusse kogu maailmas keskmiselt 4 % aastas⁶. Euroopa on ka välismaiste ettevõtete jaoks atraktiivne koht teadus- ja arendustegevuse investeeringuteks ning nende investeeringud on olnud mahukad. USA ettevõtete investeeringud moodustavad kaks kolmandikku rahvusvaheliselt liikuvatest teadus- ja arendustegevuse investeeringutest ning nende iga-aastased investeeringud teadus- ja arendustegevusse Euroopas on kümme korda suuremad kui Hiinas ja Indias kokku⁷.

Siiski on liikmesriikide, tööstussektorite ja osalejate lõikes suured erinevused. Mõnes riigis on vähenenud teadus- ja arendustegevuse rahastamine ettevõtlussektoris, eriti VKEdes. See on peamiselt tingitud ettevõtete vähesest usaldusest Euroopa majanduse tulevikuväljavaadete

⁵ Mõne liikmesriigi puhul kompenseeris seda vahet osaliselt maksusoodustustest tulenev maksuvähendus teadus- ja arendustegevuse investeeringutele.

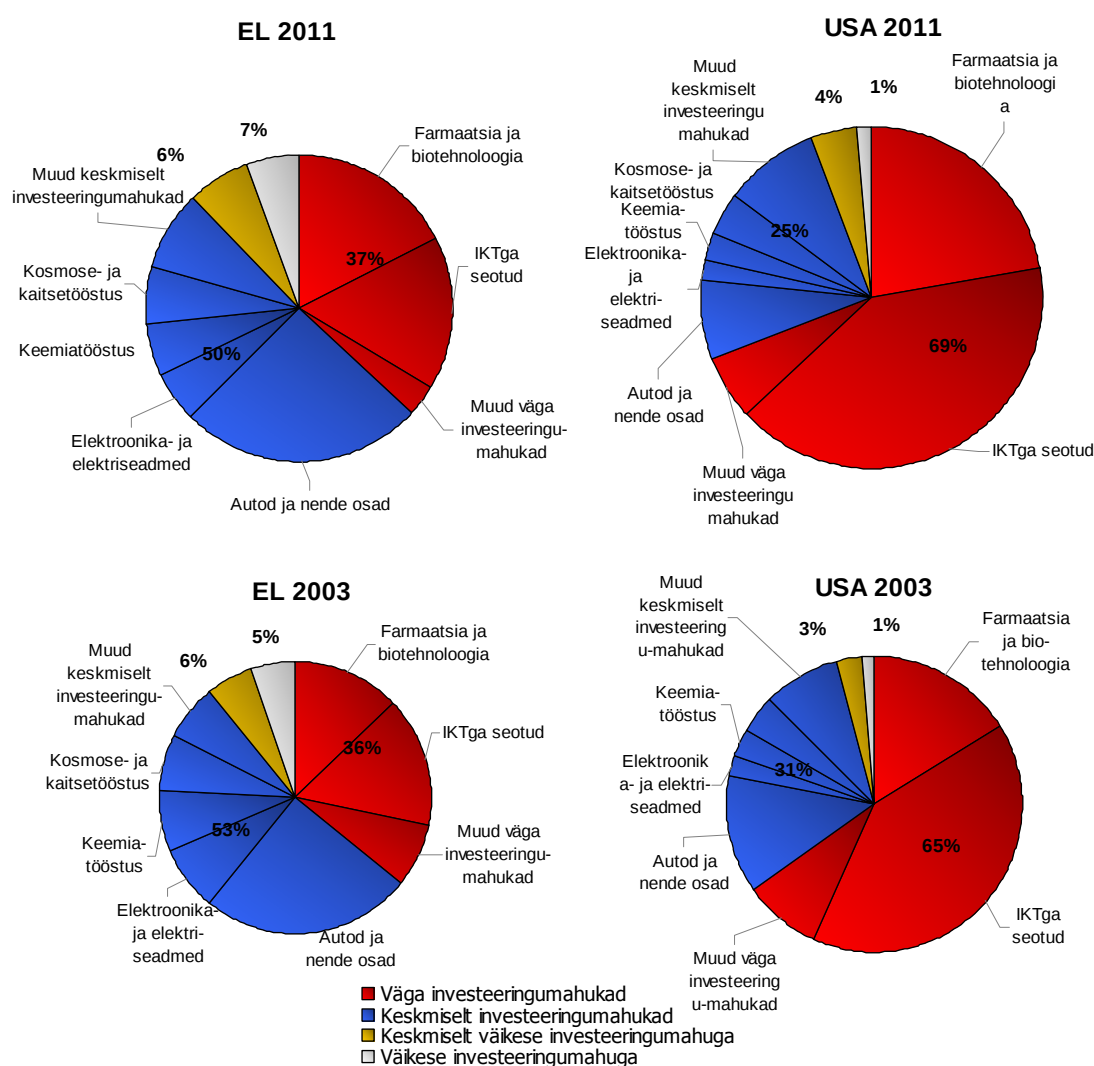
⁶ ELi 2012. aasta uuring teadus- ja arendustegevusse investeerimise suundumuste kohta, Euroopa Komisjon, 2012.

⁷ „Internationalisation of business investments in R&D and analysis of their economic impact”, Euroopa Komisjon, 2012, http://ec.europa.eu/research/innovation-union/index_en.cfm?pg=other-studies.

suhtes, hoolimata sularahareservi kuhjumisest paljude äriühingute bilansiaruannetes⁸. Sektoripõhiselt on mitmes riigis suurenenud teadus- ja arendustegevuse rahastamine traditsioonilisemates keskmise tehnoloogiatasemega tootmisharudes (nt metalli-, kummi- ja plastmassitööstus, toiduainetööstus) ja kiiresti kasvavatel turgudel, mida mõjutavad ühiskondlikud väljakutsed nagu jäätmekäitlus, puhas energia ja vesi. EL on keskendunud sektoritele, kus teadus- ja arendustegevuse kulud on keskmised. Sellised investeeringud moodustavad poole Euroopa ettevõtete investeeringutest teadus- ja arendustegevusse. Seevastu USAs on rohkem kui kaks kolmandikku ettevõtete investeeringutest seotud valdkondadega, kus teadus- ja arendustegevuse kulud on väga suured (nt tervishoid ning info- ja kommunikatsioonitehnoloogia)⁹.

Joonis 2. Teadus- ja arendustegevuse investeeringud USA ja ELi ettevõtetes sektorite kaupa

Allikas: ELi tööstuse teadus- ja arendustegevuse investeeringute tulemustabel 2012. aastal

Liikmesriikides, kus ettevõtlussektor on teadmispõhine ja rahvusvaheliselt konkurentsivõimeline, aitas valitsuse strateegia, millega nähti ette kaitsta teadus- ja

⁸ „Dead money”, The Economist, 3. november 2012.

⁹ „The 2012 EU Industrial R&D investment scoreboard”, Euroopa Komisjon, 2012, http://iri.jrc.ec.europa.eu/research/scoreboard_2012.htm.

arendustegevuse kulusid, säilitada ka erasektori investeeringute taseme¹⁰. Riigivõlakriisis riikide jaoks osutus olukord raskemaks. Nendes riikides on likviidsuspiirangud, piisavalt innovatsioonisõbraliku keskkonna puudumine ja ettevõtete väiksem nõudlus teadmiste järele vähendanud erainvesteeringute ergutamist toetava antitsükilise lähenemisviisi tõhusust. See näitab, et investeerimine teadmistesse peab käima käsikäes teadus- ja uuendustegevuse süsteemi reformimisega, sealhulgas uuenduslike ettevõtete jaoks innovatsioonisõbraliku keskkonna raamtingimuste loomisega.

Kuigi enamik liikmesriike on teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooniga seotud riiklike investeeringute puhul rakendanud aruka konsolideerimise poliitikat, püsib siiski oht, et praegune erakordselt pikk ja karm kriis hakkab murendama poliitilist üksmeelt selliste investeeringute kaitsmise vajaduse osas. Alates kriisi algusest vähenes 2011. aastal esimest korda avaliku sektori teadus- ja arendustegevuse eelarve,¹¹ kuigi osaliselt kompenseeris seda maksusoodustustest tulenev maksuvähendus¹². Liikmesriikide 2011. ja 2012. aasta teadus- ja arendustegevuse eelarvet võrreldes selgub, et vähenenud on nende riikide arv, kes säilitasid või suurendasid avaliku sektori kulutusi selles valdkonnas. Seega on olemas selge oht, et õõnestatakse Euroopa uuendustegevuse tulemuslikkust ja seatakse ohtu tulevane konkurentsivõime.

Samasugune muster kordub kogu teadmiste kolmnurga (haridus, teadusuuringud ja innovatsioon) puhul. 2009. aastal säilitasid kõik liikmesriigid peale kahe oma riiklikud kulutused haridusele või suurendasid neid¹³. Hiljem on pidev surve riigi rahandusele sundinud paljusid valitsusi vähendama investeeringuid haridusse¹⁴.

2.2. Reformida, et suurendada tõhusust ja tulemuslikkust

Eelarvepiirangute korral on reformimine veelgi olulisem, et saada investeeringutest maksimaalset kasu. Liikmesriikide teadusuuringute ja innovatsiooni tõhusus erineb ikka veel märkimisväärselt. Mõned riigid on saavutanud riiklike investeeringute teatava mahu puhul teaduse ja tehnoloogia parema taseme kui teised (joonis 3).

Kuigi iga liikmesriigi olukord eeldab isesuguseid lahendusi, võimaldaks Euroopa teadusruumi kõikide võimaluste ärakasutamine seega märkimisväärselt tõhustada teadmisi ja tehnoloogilist võimekust. Kõige edukamatel liikmesriikidel on õnnestunud suurendada oma teadusbaasi teaduslikku taset ja majanduslikku mõju, samas kui teised seisavad ikka veel silmitsi tõhususprobleemidega või oma avaliku sektori investeeringute vähese mõjuga.

¹⁰ Kui küsida poliitika ja välistegurite mõju nende uuendustegevusele, kinnitavad ELi tippettevõtted, et maksusoodustustel, riiklikel teadustoetustel, ELi rahalisel toetusel ning riikliku ja erasektori partnerlusel nii riikide kui ka ELi tasemel on väga positiivne mõju (allikas: vt joonealune märkus 4).

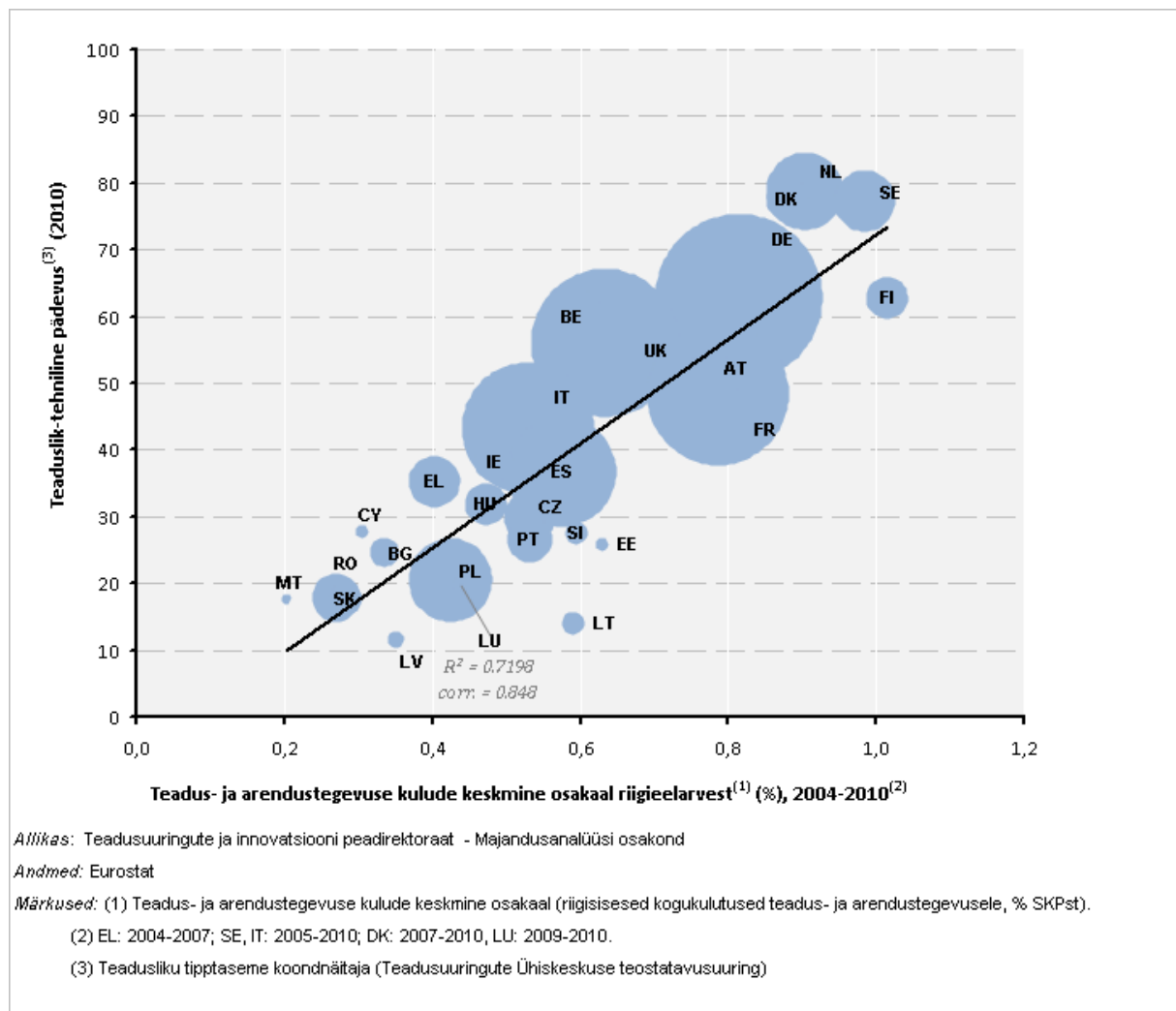
¹¹ Valitsuse teadus- ja arendustegevuse eelarveeraldise või kulude statistika (GBAORD statistika).

¹² Teaduse, tehnoloogia ja tööstuse 2011. aasta tulemustabel, OECD.

¹³ Euroopa Komisjoni talituste töödokument „Hariduse ja koolituse valdkonna ülevaade 2012”.

¹⁴ Euroopa Komisjon COM(2012) 669/3, „Hariduse übermõtestamine: investeerimine oskustesse paremate sotsiaalmajanduslike tulemuste nimel”.

Joonis 3. Investeeringud ja tipptasemel teadusuuringud¹⁵

Mitu ELi liikmesriiki on käivitanud **ambitsioonikad poliitilised reformid**, et muuta kooskõlas Euroopa teadusruumi eesmärkidega oma teadusuuringute ja innovatsioonisüsteemi tõhusamaks¹⁶. Mitu kõnealust reformi algatati enne kriisi, kuid neid on nüüd laiendatud või süvendatud. Majanduskriisiga on kaasnenud teadusuuringute ja innovatsiooni tihedam integreerimine ulatuslikumasse riiklikusse tööstus- ja makromajanduspoliitikasse. Mitmes liikmesriigis on kavandanud või rakendatud innovatsiooniga seotud seadusandlikke algatusi ning teadusuuringute ja innovatsiooni riiklikke strateegiaid, paljud valitsused on sidunud innovatsiooni laiemate reformikavadega, mis hõlmavad ettevõtlust, ettevõtluskeskkonda ja tööturгу ning keskenduvad teadusuuringute tulemuste paremale turustamisele.

Liikmesriigid ja assotsieerunud riigid on teatanud mitmest riiklikust tegevuskavast, programmist, strateegiast ja õigusaktist, mille eesmärk on tagada teadlaste piisav „juurdekasv”, et saavutada riiklike teadus- ja arendustegevuse eesmärkide täitmine¹⁷. Paljudel juhtudel on veel liiga vara, et mõõta meetmete otsest või kaudset mõju. Praegu on kombeks rakendada valdkondlikku poliitikat ja tegevuskavasid, mis ei pruugi moodustada ühtset

¹⁵ Joonistel 3 ja 5 on kahe muutuja vaheline seos esitatud lineaarse interpolatsiooni abil. Mulli suurus peegeldab majanduse mahtu (osatähtsust ELi SKPst).

¹⁶ „Country profiles : description of the performance and key features of Member States’ research and innovation systems”, teatisele lisatud komisjoni talituste töödokument.

¹⁷ Euroopa Komisjoni teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektooraadi tellitud 2012. aasta aruanne teadlaste kohta, .

tervikut. Oluline samm selleks, et leida lahendus teadlaseametiga seotud **personaliprobleemidele**, on rakendada ühtset integreeritud strateegiat.

Enamik liikmesriike on samuti kavandatud või rakendanud õigusaktide muudatusi **ülikoolide autonoomia** suurendamiseks. Mõned riigid on kehtestanud avaliku sektori teadlaste jaoks uued tööhõivetingimused, mis võimaldavad neil teha koostööd erasektoriga ja turustada oma teadusuuringute tulemusi ja tehnoloogilisi leiutisi.

Samuti on võetud meetmeid, et toetada **avaliku ja erasektori rahvusvahelist koostööd**, eriti nende integreerimist teadmistevoo üleeuroopalistesse võrgustikesse. Liikmesriigid hindavad üha enam eeliseid, mis kaasnevad riiklike teadus- ja innovatsioonisüsteemide integreerimisega maailma ja Euroopa süsteemidesse, et kasutada ära ülemaailmseid väärtusahelaid ja kohanduda uute rahvusvaheliste turgude innovatsiooninõudlusega. Seepärast tuleks teadus- ja arendustegevust edendavad programmid avada rahvusvahelistele partneritele ja piiriülesele koostööle, mis suurendab piiriüleste väärtusahelate vastastikust täiendavust. Mitu liikmesriiki on viimaste aastate jooksul välja töötanud tugeva klastripoliitika, mis toetub avaliku ja erasektori koostööle ning äriühingute rahvusvahelistumisele.

Piiriülene liikuvus on veel suhteliselt vähene. Enamasti liiguvad teadlased avalikust sektorist erasektoris, liikumine vastassuunas või ka edasi-tagasi on marginaalne. Hoolimata üliõpilaste liikuvuse osas tehtud edusammudest, võtavad liiga vähesed ülikoolid ja riiklikud teadusorganisatsioonid tööle välisriigi professoreid ja tunnustavad oma personali puhul rahvusvahelise kogemuse hankimise vajalikkust¹⁸. Uuenduslike teadlaste jaoks, kes teevad koostööd ettevõtetega, on edutamise väljavaated vähesed ning tõhus teadmiste edasiandmine on jälgitav vaid kõige dünaamilisemalt arenevates liikmesriikides. Enamikus riiklikes ja piirkondlikes teadusuuringute programmides puudub enamasti võimalus rahastada muudest liikmesriikidest pärit osalejate kaasamist, mis vähendab Euroopa jaoks tipptaseme saavutamise võimalusi ja teadmiste piiriülest liikumist.

Riiklikult rahastavate teadusuuringute puhul on maksimaalse tulemuse saavutamiseks vaja luua projekti rahastamise kaudu tugev konkurents (avatud projektikonkursid). Seda saab teha tulemuspõhise institutsioonilise rahastamise kaudu, mis võtaks arvesse teadusalast tipptaset ning rahvusvahelist ja ettevõtetega tehtavat koostööd. Mitmes liikmesriigis on vaja jõuda konkurentsivõimelisema rahastamiseni, sest praeguseks on vaid vähesed riigid kehtestanud tõhusa rahastamismehhanismi, mis loob stiimulid tipptaseme saavutamiseks. Liiga sageli jäetakse ülikoolide ja riiklike teadusasutuste institutsioonilisel rahastamisel kehtestamata tulemuslikkuse kriteeriumid või tegelikult toimiv dokumendipõhine järelevalve. Kui eraldised ei sõltu tulemuslikkusest, on teadlastel ja teadusasutustel vähe stiimuleid, et osaleda üleeuroopalistes võrgustikes või konkurentsisis ning institutsioonidel vähene huvi, et püüelda tipptaseme saavutamist või teha koostööd erasektoriga.

Liikmesriikides keskendutakse üha enam **innovatsioonisõbraliku ettevõtluskeskkonna loomisele**. Kõige laialdasemalt kasutatavad meetmed on maksusoodustused teadus- ja arendustegevuse investeeringutele või innovatsiooniosakute väljastamine äriühingutele, kes soovivad osta teenuseid teadus-, arendus-, tehnoloogia- ja innovatsiooniteenuste osutajatelt. Mõnes liikmesriigis vähendatakse patentide ja muud liiki intellektuaalomandi eest saadud kasumi suhtes kohaldatavat maksumäära. Tugevalt toetatakse ideed, et uuenduslike projektide jaoks ning ettevõtete loomise, käivitamise ja varases kasvufaasis tuleb luua lihtsam juurdepääs riskikapitalile.

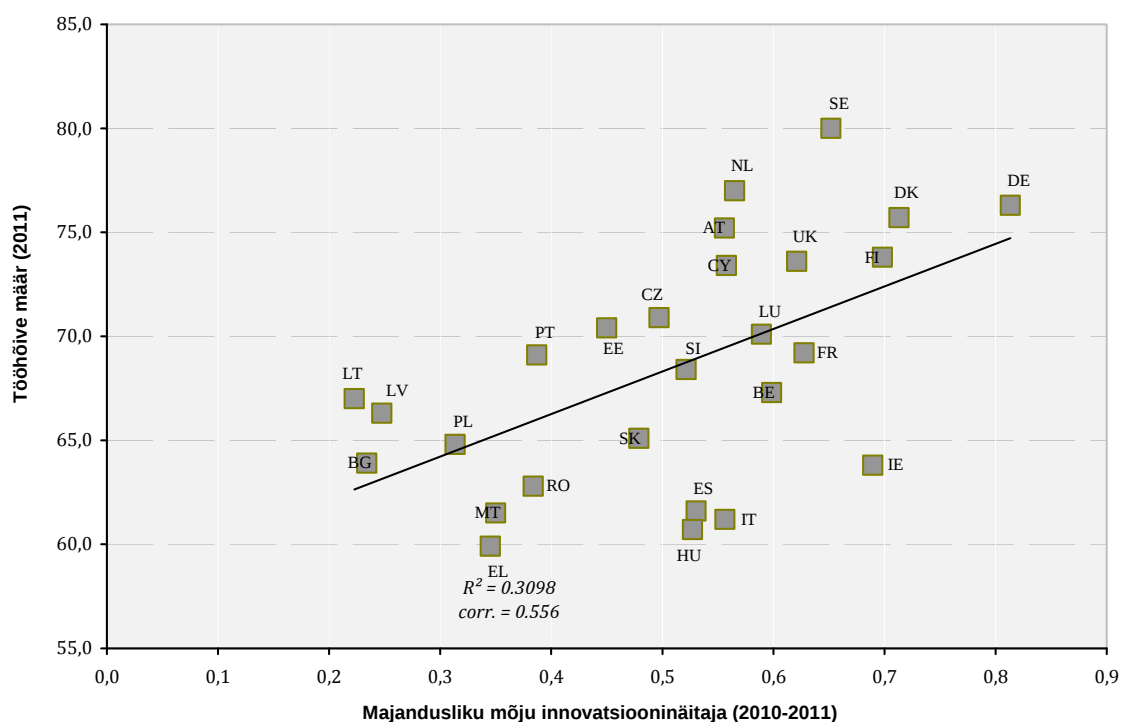
¹⁸ Vt teatisele lisatud dokument „Country profiles : description of the performance and key features of Member States’ research and innovation systems”. Teavet saab ka Euroopa Komisjoni teatisele lisatud mõjuhinnaangust „Euroopa teadusruumi partnerluse tugevdamine tipptaseme ja kasvu saavutamiseks”, 17.7.2012, KOM(2012) 392 (lõplik).

Siiski ei ole riikide poliitikas pakkumise ja nõudluse ergutamine veel tasakaalus. Pakkumist edendavad vahendid, nagu toetused, subsideeritud laenud ja maksusoodustused moodustavad üle 90 % meetmetest¹⁹. Vaid vähesed riigid kasutavad aktiivselt nõudlust toetavaid meetmeid (nt riigihanked, standardid, määrused), mille eesmärk on aidata arendada uuenduslike lahenduste turgu. Paljud muud liikmesriigid on alustanud arutelusid või selliste meetmete katsetamist ning on oodata, et nende rakendamist alustatakse lähiajal. Peamiselt toetatakse uute turgude arendamist jätkusuutlikkuse, energiatõhususe ja e-valitsuse rakenduste kasutamise seotud valdkondades.

2.3. Oluline samm suurema innovaatsilisuse poole Euroopas

Kriis ja üha suurenev globaliseerumine on muutnud mängureegleid. Strateegiad, mis põhinevad investeerimisel teadmistesse ning olemasolevate riiklike teadus- ja innovatsioonisüsteemide maksimaalsel kasutamisel, on väga olulised, kuid nendest ei piisa. Euroopa majandus vajab radikaalset muutust ettevõtete liikumisel kiire kasvuga ja teadmismahukate ülemaailmsete turgude suunas, millega võib kaasneda rohkemate ja paremate töökohtade loomine. Seda hinnangut toetavad andmed on esitatud joonisel 4, mis osutab, et nendes riikides, kus innovatsioonil on suur mõju majandusele, on tööhõive määr kõrgem.

Joonis 4. Innovatsiooni majanduslik mõju on positiivses seoses tööhõivega

Allikas: Teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat - Majandusanalüüsi osakond (2013)

Andmed: EUROSTAT, juhtalgatuse „Innovatiivne liit” 2013. aasta tulemustabel

On üldtunnustatud seisukoht, et Euroopa majanduskeskkond vajab uuendamist ning suundumist homseid turge mõjutavatesse sektoritesse, kus saaks luua kõrgelt haritud tööjõul põhineva jätkusuutliku konkurentsieelise. Kõnealune struktuurimuutus ei toimu veel vajalikus tempos. Selleks et kiirendada Euroopa majanduskeskkonna uuenemist, peavad poliitikakujundajad astuma kiiresti jõulisi samme peamises sellist uuenemist toetavas

¹⁹ ERACi arvamus komisjoni iga-aastase majanduskasvu analüüsi kohta, veebruar 2012.

valdkonnas, milleks on uuenduslike ettevõtete kasv. Sel moel aitaksid nad likvideerida mõjusaima kitsaskoha Euroopa majanduse edendamisel.

Uuringud on näidanud, et kuigi Euroopas on vähem kiire kasvuga uuenduslikke ettevõtteid kui USA-s, sõltub üldine tööhõive suurel määral just nendest ettevõtetest. Kiiresti arenevate ettevõtete arv ja osakaal võib küll olla väike, kuid nende poolt otse või kaudselt loodud töökohtade osakaal on eaproportsionaalselt suur. Lisaks aitavad kiire kasvuga uuenduslikud ettevõtted suurendada tootlikkuse kasvu, mis toimub peamiselt madala tootlikkusega ettevõtete töö üleminekuga tootlikumatele ettevõtetele. Euroopa Liidu ja USA ettevõtete kasvu dünaamika erinevus põhjendab kahe kolmandiku ulatuses ELi tootlikkuse kasvu mahajäämust USA omast viimastel aastakümnetel.

Riikide poliitika kujundajad peaksid vaatama üle kõik riikliku ettevõtlus- ja innovatsioonisüsteemi aspektid, mis võivad innovatiivsete ettevõtete kasvu takistada. Olemasolevad tõendid osutavad, et poliitilised meetmed peaksid eelkõige keskenduma järgmistele põhivaldkondadele:

- mitmed õigusliku raamistiku aspektid on ettevõtete kasvu edendamiseks väga olulised, liikmesriigid peavad kõrvaldama oma õigusaktidest kõik kasvu pidurdavad tegurid. Need võivad näiteks hõlmata standardite kehtestamise ajakohastamist ja hästitoimivat tööturгу; on selgunud, et kiiresti kasvavate ettevõtete arengut pärsib ka pankrotirežiim, millega karistatakse karmilt ebaõnnestunud ettevõtjaid. Rohkem kiire kasvuga ettevõtteid võib tähendada ka rohkem ebaõnnestumisi. Lisaks õigusaktidele on vaja muuta ka ühiskonna suhtumist ebaõnnestunud ettevõtjatesse;
- kiire kasvuga ettevõtete toetamisel on tähtis tagada juurdepääs laenudele ja omakapitali rahastamisele. Kuigi paljudes liikmesriikides on juba välja töötatud poliitika selle probleemi lahendamiseks, on see eelkõige vähem arenenud finantsturgudega liikmesriikides ikka veel oluline kitsaskoht. Euroopa Liidus 2012. aastal vastuvõetud määrus, millega luuakse Euroopa riskikapitali fond,²⁰ on suur samm edasi, sest see võimaldab riskikapitalistidel alustavate ettevõtete ja VKEdel jaoks Euroopas lihtsamini raha koguda;
- teadusuuringuid ja uuendustegevust käsitlevate poliitiliste vahendite väljatöötamisel tuleb igakülgsest arvesse võtta ka uute innovaatiliste ettevõtete arengu edendamise erieemärki. Kuigi paljudes liikmesriikides on kehtestatud maksusoodustus, et toetada teadus- ja arendustegevust kõigis ettevõtetes, tuleks uutele innovatiivsetele ettevõtetele pakkuda veelgi soodsamat maksusüsteemi;
- majanduskasv, innovatsioon ja rahvusvahelistumine on omavahel tihedalt seotud. Eksport ja innovatsioon on üksteist tugevdavad strateegiad, nende koosmõjul suureneb ekspordi määr ning kasvab ettevõtete käive ja tööhõive. Innovatsiooni ja rahvusvahelistumist toetavad poliitikameetmed tuleks omavahel siduda. Näiteks võiks abi olla klasteripoliitikast ning uute innovaatiliste ettevõtete rahvusvahelistumise toetamisest;
- uutel radikaalsetel innovaatoritel on ka probleeme oma intellektuaalse omandi kaitsmisega. Kasvavatele innovatsioonist huvitatud ettevõtetel ning eelkõige kiire kasvuga uuenduslikel ettevõtetel oleks abi sihtotstarbelistest või üldisematest poliitikavahenditest, mis suurendaksid (avaliku sektori) kapitalipakkumisi ja avardaksid juurdepääsu sellele kapitalile ning parandaksid intellektuaalomandi

²⁰

Lisaks avaldab komisjon lähinädalatel Euroopa majanduse pikaajalist rahastamist käsitleva rohelise raamatu, milles tutvustatakse pikaajalist rahastamist edendavaid ja pidurdavaid tegureid, meetmete ettepanekuid ning võimalikke uusi vahendeid/algatusi.

õiguste süsteemi ja vähendaksid sellega seotud kulusid. Intellektuaalomandi õiguste jagamine ja ettevõtete jaoks juurdepääsu loomine neile õigustele, nt patendi jagamine klastrite piires, võib samuti kaasa aidata innovatsiooni arengule Euroopas laiemalt;

- tehnoloogiapõhiste uuenduslike ettevõtete loomise ja kasvu tagamiseks on esmatähtis muuta teadus- ja arendustegevuse süsteem teadmiste edasiandmise süsteemiks ning tihendada teadusbaasi ja ettevõtete seotust. Paljud liikmesriigid on juba välja töötanud poliitilise strateegia, et ergutada teadus- ja arendustegevuse kasutamist ärieesmärgil. Neid põhimõtteid on vaja vastavalt rakendada, täiustada, hinnata ja uuendada;
- innovatsiooni- ja ettevõtluskultuuri ning innovaatilist ja ettevõtlikku suhtumist on vaja edendada läbi haridussüsteemi; tegevuskavades, mille eesmärk on edendada ettevõtete majanduskasvu,²¹ on pööratud vähe tähelepanu vajadusele ergutada uute ja olemasolevate uuenduslike ettevõtete kasvusoovi ning toetada uutele ja väikestele ettevõtetele ettenähtud koolitusi, oskuste täiendamise võimalusi ja tasemel juhendamist (nt innovatsiooni juhtimise ja kiire kasvu küsimustes).

Selleks et saavutada strateegia „Euroopa 2020” eesmärgid, tuleb eespool kirjeldatud igakülgsest arvesse võtta ja pöörata rohkem tähelepanu horisontaalpoliitikale, et valmistada ette viljakas pinnas kiire kasvuga innovaatiliste ettevõtete tekkeks.

Lisaks piirkondlikele ja riiklikele jõupingutustele tuleks neid prioriteete toetada ühiste jõupingutustega ELi tasandil, et luua Euroopas innovatsioonisõbralik ettevõtluskeskkond. Asjakohaseid meetmeid on kirjeldatud järgmises punktis.

3. EDUSAMMUD INNOVATIIVSE LIIDU LOOMISEL

2012. aastal tehti juhtalgatuse „Innovatiivne liit” rakendamisel suuri edusamme. Rohkem kui 80 % kohustustest on rakendatud plaanipäraselt ja algatused on käimas. Mõnes valdkonnas tuleb edasiminekut kiirendada. Need valdkonnad hõlmavad innovatsiooniga seotud hangete strateegilisemat kasutamist, ühtse turu akti I ettepanekute vastuvõtmist ning algatuste käivitamist intellektuaalomandi väärtustamiseks. Käesolevas punktis keskendutakse 2012. aasta peamistele poliitikameetmetele. Lühike ülevaade juhtalgatuse „Innovatiivne liit” raames võetud kõigi 34 kohustuse rakendamise kohta on esitatud teatise lisas.

3.1. Teadmusbaasi kindlustamine ja killustatuse vähendamine

Tiiptasemel hariduse ja oskuste omandamise edendamine

Praegune oskuste sobimatus ning teadlaste ja inseneride puudus kujutavad ohtu Euroopa innovatsioonivõimele ja seda ajal, mil tehnoloogilised vajadused kasvavad. 2012. aastal esitas komisjon hariduse ümbermõtestamist käsitleva teatise²². Selles keskenduti vajadusele arendada transversaalseid oskusi, nagu kriitiline mõtlemine, probleemide lahendamine, meeskonnatöö, ja ettevõtlusoskusi ning edendada ülikoolide ja ettevõtete koostööd.

Esimesed teadmusühendusi käsitlevad projektid on juba rakendamisjärgus. Nende eesmärk on luua sektoriülene koostöö tööandjate ja haridusasutuste vahel, et leida lahendus oskuste sobimatuse probleemile näiteks audiovisuaaltööstuses (projekt CIAKL) ja töötlevas tööstuses, ühendades tehases ja koolis toimuva õppe (projekt KNOW-FACT) ning edendades üliõpilaste ja töötajate ettevõtlikku mõtteviisi (projekt EUEN). Projekte lisandub ka 2013. aastal ning alates 2014. aastast moodustab teadmusühendus osa uuest programmist „Erasmus kõigile”.

²¹ Euroopa komisjon (2011), *Policies in support of high-growth innovative SMEs*, INNO-Grips Policy Brief No 2.

²² COM(2012) 669.

Lähtudes teostatavusuuringute järeldustest, alustati 2012. aastal kõrgkoolide mitmemõõtmelise rahvusvahelise järjestussüsteemi loomist.

Euroopa teadusruumi loomine

Tingimused Euroopa teadusruumi loomiseks 2014. aastaks ei ole veel täidetud. Euroopa teadusruum on siseturul põhinev ühtne teadusruum. Euroopa teadusruum on osa juhtalgatusest „Innovatiivne liit” ning programm „Horisont 2020” toetab selle rakendamist mitmel moel. Üha sagedamini tunnistatakse, et see on peamine struktuurireform, mis peab tagama Euroopa majanduskasvu. Kuna siiani on edusammud olnud aeglased, tegi komisjon ettepaneku tugevdada Euroopa teadusruumi partnerlust tipptaseme ja kasvu saavutamiseks²³. Konkurentsivõime nõukogu toetas oma 11. detsembril 2012 toimunud istungil partnerluse eesmäärke ja konkreetseid meetmeid. Tugevdatud partnerluse raames teevad liikmesriigid, sidusrühmade organisatsioonid ja komisjon koostööd, et tõhustada Euroopa avalik-õiguslikku teadussüsteemi ning suurendada selle tulemuslikkust. Selleks on kavas toetada suuremat avatust, konkurentsi ja teadlaste liikuvust, ulatuslikumat piiriülest koostööd ja teadmiste optimaalset ringlust. Euroopa teadusruumi loomine nõuab edusammude üksikasjalikku jälgimist Euroopa poolaasta raames, samuti tipptasemel juhtimist nõukogu poolt, kes saab teavet sidusrühmadega toimuva korrapärase dialoogi kaudu. Tihedas koostöös liikmesriikidega töötab komisjon Euroopa teadusruumi jaoks välja töökindla järelevalvemehhanismi.

Programmi „Horisont 2020” eesmärk suurendada teadus- ja arendustegevusse suunatavate vahendite mahtu 3 %-ni SKPst ning riikideülese rahastamise osakaalu suurendamine (praegu 0,8 %) tänu Euroopa teadusruumi saavutamisele, võivad üheskoos suurendada SKP-d 445 miljardi euro võrra ja luua 2030. aastaks 7,2 miljonit töökohta²⁴.

Programmi „Horisont 2020” käsitlev komisjoni ettepanek aitab kaasa Euroopa teadusruumi loomisele ja toimimisele, näiteks muutes avatud juurdepääsu teaduslikele publikatsioonidele algatuse üldpõhimõtteks. Komisjon on soovitanud liikmesriikidel toimida samamoodi riiklike programmide kaudu rahastatud uurimistööde tulemustega²⁵.

Tipptasemel teadustöö ei toimu vaakumis. See eeldab parimat teadusuuringute infrastruktuuri, mis toetab koostööd, et leida lahendused teadusküsimustele, mida ei saa lahendada ühes liikmesriigis või piirkonnas eraldi. Komisjon ja liikmesriigid teevad koostööd, et luua 48 prioriteetset teadustegevuse infrastruktuuri, mis määratleti 2010. aastal teadustöö infrastruktuure käsitleval Euroopa strateegiafoorumil. 2013. aastal on loomisjärgus eeldatavasti umbes 27 infrastruktuuri.

Tšehhi Vabariigi, Ungari ja Rumeenia ühine infrastruktuur kannab nime Extreme Light Infrastructure – ELI. See kujutab endast üleeuroopalist projekti eeldatavasti maailma kõige võimsamate laserite soetamiseks. Projekt hõlmab ligikaudu 40 teadus- ja akadeemilist asutust 13 ELi liikmesriigist. Kolm keskust peaksid tegevust alustama 2015. aastal. ELI on esimene teadustöö infrastruktuure käsitleval Euroopa strateegiafoorumil määratletud infrastruktuur, mis asub uutes liikmesriikides. Suures osas kaasrahastatakse seda struktuurifondidest. Projekt on suurepärane näide sellest, kuidas teadusuuringute infrastruktuurid võivad aidata saavutada mitte ainult teadusliku tipptaseme, vaid ka piirkondliku arengu ja Euroopa ühtekuuluvuse eesmäärke.

ELi rahaliste vahendite suunamine juhtalgatuse „Innovatiivne liit” prioriteetidele

²³ KOM(2012) 399 (lõplik).

²⁴ Komisjoni talituste töödokument (2012) 212; komisjoni talituste töödokument – teatisele (2012) 392 (lõplik) lisatud mõjuhindamine.

²⁵ KOM(2012) 401 (lõplik) ja KOM(2012) 417 (lõplik).

Programm „Horisont 2020” on alates 2014. aastast ELi uus teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamisvahend, mis koondab kõik teadusuuringutele ja innovatsioonile suunatud Euroopa toetused ühe katuse alla. Kooskõlas juhtalgatuses „Innovatiivne liit” püstitatud eesmärkidega muudab programm „Horisont 2020” oluliselt minevikutavasid, edaspidi arvestatakse rahastamisel rohkem eesmärgipüstitust, osalejate jaoks lihtsustatakse eeskirju ning parandatakse tulemuste rakendamist.

Programmi „Horisont 2020” puhul on pearõhk uuel lähenemisviisil, mis tõstab esile innovatsiooni. See tähendab rohkem rahalisi vahendeid katsete, prototüüpide loomise, tutvustustegevuse ja katseprojektide jaoks; ettevõtlusele suunatud teadus- ja arendustegevuse ning ettevõtluse ja riskide võtmise toetamiseks; uuenduslike toodete ja teenuste järele nõudluse kujundamise jaoks standardimise ja riigihangete kaudu ning mittetehnoloogilise uuendustegevuse soodustamiseks valdkondades, nagu disain, teenuste innovatsioon ja loovus, uute ärimudelite väljatöötamine ja sotsiaalne innovatsioon, mis peegeldaks laiaulatuslikku lähenemisviisi innovatsioonile. VKEsid käsitlev täiustatud lähenemisviis hõlmab erimeetmeid nende ettevõtete toetamiseks, kelle puhul võib märgata tugevat soovi areneda, kasvada ja rahvusvaheliseks muutuda²⁶. Juhtalgatuses „Innovatiivne liit” seatud eesmärki miljoni uue teadlase leidmiseks toetatakse programmi „Horisont 2020” raames Marie Skłodowska-Curie meetmete kaudu.

Praegune teadusuuringute seitsmes raamprogramm järgib programmi „Horisont 2020” uut, innovatsioonile suunatud rõhuasetust. Seitsmenda raamprogrammi 2013. aasta tööprogrammid hõlmavad pikemat innovatsioonitsükli kui kunagi varem ning selle raames välja kuulutatud projektikonkursside kogumaht on kõigi aegade suurim – 8,1 miljardit eurot. Eesmärk on tagada paremini teadusuuringute tulemuste kasutamine ning aidata uued tooted ja teenused turule.

Talentide ergutamine ja uute ettevõtete loomine. Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut

Teadmis- ja innovaatikakogukonnad (TIK) on uut tüüpi partnerlus, mille kaudu viib Euroopa Innovatsiooni- ja Tehnoloogiainstituut (EIT) ellu kontseptsiooni teadmiste kolmnurgast, kuhu kuuluvad haridus- ja teadusasutused ning ettevõtjad. Praeguseks on loodud kolm teadmis- ja innovaatikakogukonda – kliimamuutuse, säästva energia ning tuleviku info- ja kommunikatsiooniühiskond. EIT teadmis- ja innovaatikakogukondade haridusprogrammid keskenduvad ettevõtluses ja uuendustegevuses vajalikele oskustele ning pakuvad üliõpilastele ja ärivaldkonna uuendajatele teadmisi ja hoiakuid, mida nad vajavad, et muuta ideed ärivõimalusteks. EIT on määratlenud kriteeriumid, mille kohaselt antakse magistri- ja doktoriõppe programmidele ETI kvaliteedimärgis.

Euroopas on suur puudus inseneridest ja IKT spetsialistidest, kellel oleks õige kombinatsioon oskustest. ETI loodud ICT Labs Master School on üks Euroopa suurematest kõrghariduse valdkonna ühisettevõtetest, kes püüab seda probleemi lahendada. See hõlmab 21 üli- ja ärikooli, kes on teadmis- ja innovaatikakogukonnaga ühinenud. Asjaomastes õppeasutustes õpetatakse seitset tehnilist põhieriala ja üht täielikult standarditud kõrvaleriala (innovatsioon ja ettevõtlus). Üliõpilastel on võimalus osaleda ka nõustamisprogrammis ja käia praktilisel tööstuspartnerite juures. 2012. aastal asus programmi järgi õppima ligikaudu 200 üliõpilast.

Lisaks ettevõtlusharidusele pakutakse mitmesuguseid äritegevuse tugiteenuseid ja innovatsiooniprogrammi, et kiirendada uuenduste jõudmist turule (näiteks teadmis- ja

²⁶

See uus süsteem, mis lähtub Ameerika Ühendriikide programmi SBIR põhimõtetest, on ühtaegu ka vastus Euroopa Ülemkogu poolt 2011. aastal esitatud taotlusele uurida, kuidas kõige paremini rahuldada kiiresti kasvavate innovatiivsete äriühingute vajadusi, järgides turupõhist lähenemisviisi.

innovaatikakogukond InnoEnergy Highway või kliimamuutuste TIK Market Accelerator). Mõju on juba näha – teadusuuringute tulemused ja uued ideed jõuavad kiiremini turule ning tõmbavad ligi esimesi kliente.

Naked Energy on disaini ja innovatsiooni idufirma, mis tänu ETI kliimamuutuste teadmis- ja innovaatikakogukonna rahalisele toetusele suutis otstarbekalt välja arendada päikesetehnoloogia katseprojekti. Uus tehnoloogia äratas huvi ning järgnevalt sõlmiti leping suure selvehallide ketiga Sainsbury.

„Kliimamuutuste teadmis- ja innovaatikakogukonna roll on olnud teha kindlaks võimalused, leida sobiv partner ja avada meie jaoks uks. See on nagu „kaitstud innovatsioon”. Seega meie seotus kliimamuutuste kogukonnaga võimaldab meil istuda laua taha koos suurte tegijatega.”
Christophe William, ettevõtte Naked Energy tegevdirektor

„Me tunneme Ühendkuningriiki, kuid kindlasti on olema suurepäraseid ideid, millest me midagi ei tea ning kliimamuutuste TIK saab neid meile tutvustada. Me tahame osaleda juba toote väljatöötamisetapis, et tehnoloogia areneks äriliselt tasuvas suunas.”
David Penfold, Sainsbury's Supermarkets Ltd

EITi strateegilist innovatsioonikava käsitlevas ettepanekus on ette nähtud kolme olemasoleva teadmis- ja innovaatikakogukonna konsolideerimine ja edasiarendamine ning järgmise kuue uue kogukonna loomine: täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitlev innovatsioon, food4future (tulevikutoit), tooraine, lisaväärtusega tootmine, arukas turvaline ühiskond ning linnaline liikumiskeskond. ETI aitab oluliselt kaasa programmis „Horisont 2020” sätestatud eesmärkide saavutamisele.

3.2. Heade ideede turule viimine

Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” eesmärk on kõrvaldada innovaatorite teelt takistused, et muuta ideed uuteks toodeteks ja teenusteks, mida müüa maailmaturul. Euroopa peab laskma oma innovatsioonipotentsiaali paisu tagant lahti ning kiirendama standardimisprotsessi, muutma patendikaitse taotlemise odavamaks, korraldama arukamalt innovatiivsete toodete ja teenuste riigihankeid ja tagama innovaatoritele ning väikestele ja keskmise suurusega ettevõtetele parema juurdepääsu rahastamisele. Ettepanekud nende nelja uuendustegevust edendava teguri kohta võeti kiirkorras vastu I ühtse turu akti (2011) kaudu. See peaks andma Euroopa innovatsioonile alates 2013. aastast uue hoo, sest kaks ettepanekut võeti vastu juba 2012. aastal ning kaks ülejäänut võetakse eeldatavasti vastu 2013. aastal.

Innovatsiooni rahastamine

Euroopal on piisavalt uuenduslikke ideid, mis ootavad muutmist edukaks ärimudeliks. Esimene takistus on sageli juurdepääs rahastamisele ja praegune majanduskriis on seda veelgi süvendanud. Kriisijärgselt on riskikapitali vahendite hankimine Euroopas vähenenud 45 %. Lisaks on äriinglite investeringud USAs ligikaudu viis korda suuremad kui Euroopas²⁷.

Uuenduslike ettevõtete ja sobivate investorite piiriülese kokkuviimise eksperdirühm soovitas oma 2012. aasta aruandes toetada riskikapitalifonde, millel on edu saavutamise võimalusi, parandada äriinglite kogukonna professionaalsust, jälgida ja julgustada ühisrahastamist ning pakkuda innovatiivsetele ettevõtjatele investeerimisvalmiduse koolitust. 2013. aastal esitab komisjon ühtlasi Euroopa majanduse pikaajalist rahastamist käsitleva roheline raamatu.

²⁷ Uuenduslike ettevõtete ja sobivate investorite piiriülese kokkuviimise eksperdirühma eesistuja aruanne, Euroopa Komisjon 2012;
<http://ec.europa.eu/transparency/regexpert/index.cfm?do=groupDetail.groupDetailDoc&id=6008&no=1>

Selleks et kõrvaldada takistused piiriüleste investeeringute teelt, kiideti 2012. aastal heaks sotsiaalse ettevõtluse rahastamist ja riskikapitalifonde käsitlevate õigusaktide ettepanekud,²⁸ mis eeldatavasti võetakse vastu 2013. aasta alguses. Lisaks viis komisjon lõpule uurimise piiriüleseid riskikapitaliinvesteeringuid takistavate võimalike maksutõkete kohta, kavandab selle alusel järgmised sammud ning esitab lahendused 2013. aastal.

Alates 2014. aastast toetatakse ettevõtete ja VKEde konkurentsivõime programmi ning programmi „Horisont 2020” raames ühiselt omakapitali instrumenti ja laenupõhist rahastamisvahendit. Omakapitali instrumendi raames näevad mõlemad programmid ette ühised alg-, varajase kasvuetaapi ja laienemisetapi investeeringud, et toetada ühtset, kogu ELi hõlmavat riskikapitalisüsteemi. Programmi „Horisont 2020” raames keskendutakse varajase kasvuetaapi investeeringutele ning ettevõtete ja VKEde konkurentsivõime programmi raames laienemisetapi investeeringutele. Laenupõhise rahastamisvahendi raames võimaldavad mõlemad programmid pakkuda laene, tagatise ja edasigarantiisid.

Eesmärgiga suurendada laenude andmist teadusuuringute ja innovatsiooniga tegelevatele VKEdele, käivitati 2012. aasta alguses riskijagamisrahastu raames laenude tagamise süsteemi vormis riskijagamisvahend, et julgustada pankasid andma rohkem laene innovatiivsetele VKEdele ja väikestele keskmise turukapitalisatsiooniga ettevõtetele.

2012. aastal suunati riskijagamisrahastu (RSFF) kaudu täiendavad vahendid teadustöö infrastruktuuride rahastamiseks. Sellega seoses anti suur laen summas kuni 300 miljonit eurot Euroopa Lõunaobservatooriumile, et toetada Euroopa ülisuure teleskoobi ehitamist. Murrangulise tähtsusega maapealse teleskoobi põhipeegli läbimõõt on 39 meetrit ning see on maailma suurim optiline/lähiinfrapunakiirgustele teleskoop – Euroopa aken universumi.

2013. aastal suunab Euroopa Investeeringuspank majanduskasvu ja tööhõive uue rahastu kaudu innovatsiooni ja oskuste edendamiseks veel 10–15 miljardit eurot, mis genereerib 65 miljardi euro ulatuses täiendavaid investeeringuid.

Nõudluse kujundamine innovatiivsete toodete ja teenuste järele

Innovatiivsed ettevõtted on edukad üksnes siis, kui nende toodetel ja teenustel on turgu ning tarbijaid, kes soovivad neid tooteid ja teenuseid osta. 1. jaanuarist 2013 jõustunud uus standardiseerimispakett ning ettepanek ELi riigihankeõiguse ajakohastamiseks on olulised verstapostid, mis aitavad uuenduslikel toodetel ja teenustel kiiremini turule jõuda. Uus pakett peaks võimaldama välja töötada Euroopa standardi kaks korda kiiremini aastaks 2020 ning see võimaldab riigihangete korraldajatel kasutada innovatiivsete kaupade ja teenuste ostmiseks erimenetlust ning teha ost koos teistest liikmesriikidest pärit hankijatega, et jagada riske ja kulusid. Lisaks saavad nad kasutada lepingute sõlmimisel uuenduslikkuse kriteeriume. Riigihankeid käsitlevad ettepanekud tuleb veel vastu võtta Euroopa Parlamendis ja nõukogus.

Aegamisi suureneb Euroopas innovatsioonialast eesmärki kätkevate riigihangete²⁹ arv. 2012. aastal eraldas Itaalia kommertskasutusele eelnevate hangete³⁰ jaoks üle 300 miljoni euro³¹. Kommertskasutusele eelnevaid hankeid on kavas korraldada Lõuna-Itaalias struktuurifondide toetusel, järgides Itaalia muude piirkondade eeskuju. Lisaks saab selliste ostudega seotud kõrgemat riski maandada riskijagamisrahastu kaudu, mis on loodud koostöös

²⁸ KOM(2011) 860 (lõplik) ja KOM(2011) 862 (lõplik).

²⁹ Innovatsioonialased riigihanked hõlmavad kommertskasutusele eelnevaid hankeid ja innovaatiliste lahenduste riigihankeid.

³⁰ Kommertskasutusele eelnev hange on uurimis- ja arendustegevuse alaste teenuste hange, mille eesmärk on töötada välja uus toode või lahendus.

³¹ Itaalia riigieelarvest eraldatud 170 miljonile eurole lisandusid ELi struktuurifondi ja Euroopa Investeeringuspanka toetused.

Euroopa Investeeringispangaga. Areneb ka piiriülene koostöö. Põhjamaade tööstusministrid käivitasid tervishoiuvaldkonnas eeskuju andva projekti, et parandada Norra, Soome, Rootsi, Taani ja Islandi koostööd innovatiivsete lahenduste alaste riigihangete korral.

Riikidevahelist koostööd innovatiivsete lahenduste alaste riigihangete korraldamisel toetatakse üksikutes valdkondades ELi teadusuuringute ja innovatsiooni rahastamise kaudu. 2012. aastal algatati innovatiivsete lahenduste riigihangete edendamiseks 16 projekti, mis hõlmasid hankijad enamikust liikmesriikidest. Projektid julgustavad riigihangete korraldajaid otsima uuenduslikke lahendusi sellistes valdkondades nagu valgustussüsteemid, energiatõhusad ehitised, superarvutirakenduste tehnoloogia, eakate parem hooldamine, arukas transpordisüsteem, arukas piirikontroll ja arukad tekstiilid tuletõrjude jaoks. 2013. aastal on ELi toetus selles valdkonnas tõenäoliselt rohkem kui kaks korda suurem, jõudes ligikaudu 100 miljoni euroni.

*Seitsmenda raamprogrammi raames toimivas projektis **SILVER** osalevad hankijad viiest riigist (Ühendkuningriik, Taani, Rootsi, Soome ja Madalmaad), kes käivitavad 2013. aasta alguses üheskoos esimese piiriülese kommertskasutusele eelneva hanke. Pakkumiskutse eesmärk on arendada välja uued robotika lahendused füüsilise puudega eakate inimeste abistamiseks. Kommertskasutusele eelneva hanke korraldamisega saab konsortsium juurdepääsu uutele tehnoloogiliste lahendustele, mille rakendamine eakate hoolduses võimaldab hooldada 2020. aastal sama arvu hooldajatega 10 % rohkem eakaid patsiente.*

Teadmiste levitamise, toodete ja teenuste koostalitlusvõime ning uute turgude avamise seisukohast on väga oluline kaasata standardimisega seotud küsimused paremini teadus- ja uuendusprojektidesse juba nende algetapis. Seitsmenda raamprogrammi projektide raames töötatakse välja standardimisdokumendid. 2012. aastal käivitatakse uued projektid, et kiirendada selliste raamprogrammi rahastatud teadusuuringute tulemustest lähtuvate standardite koostamist, mis käsitlevad näiteks biotooteid, 3D printimist, arukaid tekstiile ja puidu kasutamist ehitusmaterjalina. 2013. aastal on kavas kuulutada välja 75 hanget standardite koostamiseks.

Iga ettevõtte haldab paljusid dünaamilisi seoseid mitmes võrgustikus. Kahepoolse elektroonilise andmevahetuse loomine iga äripartneriga eraldi on väga tülikas, eriti mittehierarhiliste tootmisvõrgustike puhul, ning vead ja viivitused on lihtsad tekkima. Projekti InTime peamine eesmärk on tõhustada tarneid ning suurendada usaldusväärsust kliendi ja tarnija suhetes, lisades toodangut kajastavad andmed üldisesse infovõrku. Projekti tulemustest lähtuv standardimisdokument avaldati 2012. aasta septembris. Standardimisdokumendis kirjeldatud mitmepoolse andmeside platvorm võimaldab sellega liitunud ettevõtetel, eelkõige VKEdel, lihtsustada ja täiustada ärisuhteid, sest kõigi platvormiga liitunud äripartneritega suhtlemiseks on vaja luua vaid üks teabekanal.

Innovatiivseid tooteid ja teenuseid käsitletakse ka 2011. aasta detsembris vastu võetud ökoinnovatsiooni tegevuskavas³² raames. Tegevuskava eesmärk on toetada majanduskasvu ja luua töökohti positiivse keskkonnamõjuga toodete, teenuste ja ärilahenduste kaudu. Tegevuskava hõlmab seitset meetet: 1) keskkonnapoliitika ja õigusaktide läbivaatamine; 2) tutvustamine ja turustamisprojektid; 3) standardid ja tulemuseesmärgid; 4) rahastamine ja tugiteenused VKEdele; 5) uued oskused ja töökohtade loomine; 6) rahvusvaheline koostöö ja 7) Euroopa innovatsioonipartnerlus³³.

³² KOM(2011) 899 (lõplik).

³³ http://ec.europa.eu/environment/ecoap/index_en.htm.

Ökoinnovatsiooni turustamisprojektid, mida haldab Konkurentsivõime ja Uuendustegevuse Täitevasutus, kujundavad uuendustest turustatavad keskkonnahoidlikud tooted ja teenused. Edulood hõlmavad ettevõtteid GLASSPLUS ja SATURN³⁴. GLASSPLUS pakub viisi vanade televiisorite klaasekraanide taaskasutamiseks. 60 000 ekraani on juba saanud uue elu keraamiliste plaatidena. SATURN taaskasutab segaolmejäätmetes leiduvaid mitteraudmetalle, mille eraldamise ja puhtuse määr on vastavalt 98 % ja 90 %.

Intellektuaalomandist ja loovusest tulenev majanduslik kasu

Intellektuaalomandi õiguste kaitse mõjutab oluliselt uute teadmiste ja loomingu omamist, jagamist ja kasutamist. Seepärast on õiguste kaitse teadusuuringute ja innovatsiooni raamtingimuste tähtis komponent.

2012. aasta detsembris sõlmiti ajalooline leping, mis käsitleb ühtset patenti³⁵. Leping peaks võimaldama registreerida Euroopa esimese ühtse mõjuga patendi 2014. aasta kevadel. Liikmesriigid peavad ühtse patendikohtu lepingu kiiresti ratifitseerima, et järgida juhtalgatuse „Innovatiivne liit” raames 2014. aastaks seatud tähtaegu.

2012. aasta märtsis käivitus patentide tõlkimise masintõlketeenus³⁶. Tõlkeprogrammi väljatöötamisel tegi Euroopa Patendiamet koostööd Google'iga. Tõlkeprogramm pakub juba mõlemasuunalisi tõlkeid inglise keele ja 14 muu keele vahel ning 2014. aastaks on kavas laiendada valikut järk-järgult 32 keeleni. Patendi tõlkimise teenus on tasuta ning muudab kõigi jaoks lihtsamaks juurdepääsu kogu maailmas avaldatud patentide sisule ja patentidega seotud dokumentidele.

2012. aastal esitasid komisjoni talitused analüüsi peamiste takistuste kohta, millega Euroopa ettevõtted, eelkõige VKEd, kehtivate patentide kasutamisel silmitsi seisavad. Analüüsis visandati ka võimalikud sammud, et anda uut hoogu unarusse jäetud intellektuaalomandile³⁷. Komisjon on samuti käivitanud strateegia, et edendada kultuuri- ja loomemajanduse sektorit, keskendudes nende innovatsioonipotentsiaalile³⁸.

Euroopa loomemajanduse liit algatas poliitilise dialoogi ja kaheksa konkreetset meetet, mis käsitlevad innovatsioonitšেকে, paremat juurdepääsu rahastamisele, klastrialast pädevust ja koostööd loomemajanduse arendamiseks ning igat liiki teadmiste ja loovuse paremat kasutamist muudes tööstusharudes. Toetudes Euroopa disainikomitee 21 soovitusel, rakendab komisjon tegevuskava, et edendada kasutuselevõttu ja disaini rolli mõistmist innovatsioonipoliitikas.

3.3. Euroopa innovatsioonipartnerlus

Euroopa innovatsioonipartnerluse lähenemisviis, mille eesmärk on kiirendada arengut ja rakendada innovatsiooni ühiskondlike probleemide lahendamisel, jõudis 2012. aastal uude ajajärku, kui täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva katseprojektiga jõuti kavandamisestapist rakendamiseni ning tehti ettepanek laiendada lähenemisviisi veel neljale valdkonnale.

Veebruaris kiitis komisjon heaks täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva katseprojekti juhtrühma esitatud strateegilise rakenduskava ja määras kindlaks seda toetavad

³⁴ <http://www.glassplus.eu/home.aspx>, <http://www.saturn.rwth-aachen.de/>.

³⁵ Kahele vastuvõetud määrusele, milles käsitletakse tõhustatud koostööd ühtse patendikaitse loomise valdkonnas, lisandub ühtset patendikohust käsitlev leping, millele liikmesriigid 2013. aasta veebruaris alla kirjutavad. http://ec.europa.eu/internal_market/indprop/patent/index_en.htm.

³⁶ <http://www.epo.org/searching/free/patent-translate.html>.

³⁷ Komisjoni talituste töödokument (2012) 458 final.

³⁸ KOM(2012) 537 (lõplik).

ELi tasandi meetmed. Viimased hõlmasid üleskutset sidusrühmadele esitada kirjalikult konkreetseid meetmeid ja/või olla võrdlusaluseks ning luua platvorm uuenduslike ideede jaoks, et aidata sidusrühmadel leida partnereid, jagada uusi algatusi ja levitada kogemusi.

Vastukaja oli positiivne – seoses ametiasutusi, tehnoloogiaettevõtteid, tervishoiuteenuste osutajaid, tööstusettevõtteid ja vabaühendusi hõlmavate sidusrühmade esitatud kuue erimeetmega võeti 261 kohustust. Lisaks väljendas 54 piirkonda oma huvi olla võrdlusaluseks, et tutvustada head tava ning toetada uuenduslike lahenduste loomist ja turustamist. Ligikaudu 500 vastajat on registreerunud veebipõhise platvormi kasutajaks³⁹.

Kohustusi võtnud vastajate päritoluriikide hulgas on esindatud kõik ELi liikmesriigid. Vastajate seas oli ligikaudu 1000 piirkonda ja kohalikku omavalitsust nii Euroopa Liidust kui ka muudest riikidest. Ettepanekud osutasid, et partnerlusest saaks otsest kasu üle 4 miljoni Euroopa kodaniku. See on piisav kriitiline mass, et Euroopas saaks ellu viia tõelise reformi hooldusteenuse saamiseks ja osutamiseks. 2012. aasta novembris avaldas kuus sidusrühma oma tegevuskavad, milles on visandatud peamised eesmärgid ja tulemused järgmiseks 2–3 aastaks.

Täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitlev Euroopa innovatsioonipartnerlus on suurepärane näide sellest, kuidas teha koostööd mitte üksnes ettevõtjate vaid ka sidusrühmade vahel kogu väärtusahela ulatuses. Kõnealuse partnerluse puhul ei ole risk seotud tehnoloogiaga, kuna enamik tehnoloogiad on juba olemas. Küsimus on tehnoloogia (andmeside, andmete käitlemine, sensorvõrgud jne) kokkusobitamises tavaolukorras ja seega on tegemist pigem sotsiaalse innovatsiooniga, uute tegutsemisviiside ja ärimudelitega. Kui hakata asju tegema uuel moel, tekivad ka investeerimisvõimalused. See on meie tee. Me investeerime täisväärtusliku eluperioodi pikendamist toetavasse innovatsiooni, sest komisjon on võtnud kohustuse vähendada investeerimisriske, luues teadliku ja positiivselt meelestatud kogukonna, ja muidugi ka seepärast, et vananemisega seotud teenuste jaoks on esile kerkinud hiigelsuur ja atraktiivne turg.” Jos B. Peeters, Capricorn Venture Capital

Pärast täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva Euroopa innovatsioonipartnerluse strateegilise rakenduskava heakskiitmist esitas komisjon ettepanekud uute innovatsioonipartnerluste loomiseks, mis võtaks arvesse katseprojekti kogemusi, näiteks vajadust lihtsa juhtimisstruktuuri järele, ja selgitaks, et Euroopa innovatsioonipartnerlus ei asenda programmi rahastamise ametlikku otsustamisprotsessi ega õigusakte.

Veebruaris tegi komisjon ettepaneku kahe innovatsioonipartnerluse algatamiseks, millest üks käsitleb põllumajanduse tootlikkust ja jätkusuutlikkust ning teine toorainega seotud küsimusi. Maikuu lisas komisjon ettepaneku vett käsitleva innovatsioonipartnerluse kohta ning juulis partnerluse „Arukad linnad ja omavalitsused” kohta. Pärast nõukogu heakskiitu valmis vett käsitleva partnerluskava strateegiline rakenduskava 2012. aasta lõpuks ning põllumajandust, toorainet ning arukaid linnu ja omavalitsusi käsitlevate partnerluskavade strateegilised rakenduskavad avaldatakse 2013. aasta jooksul, et rakendamine võiks alata võimalikult kiiresti.

Täisväärtusliku eluperioodi pikendamist käsitleva projekti edusammude hindamine ja laiema sõltumatu eksperdihinnangu koostamine Euroopa innovatsioonipartnerluse kohta on kavandatud 2013. aastaks. Kavas on hinnata vajadust võtta täiendavaid meetmeid või teha muudatusi, et suurendada praeguse Euroopa innovatsioonipartnerluse mõju ning luua tingimused tulevaste innovatsioonipartnerluste jaoks.

³⁹ <http://webgate.ec.europa.eu/eipaha>.

3.4. Sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse suurendamine

Innovatsioonilõhe vähendamine

Riikide tulemuslikkuse hindamine⁴⁰ ja piirkondliku innovatsiooni 2012. aasta tulemustabel⁴¹ osutavad, et innovatsioonilõhe piirkondade vahel püsib ja kasvab (joonis 4). Kõige innovatiivsemate riikide tulemuslikkuse tagavad tugevad ja innovatiivsed piirkonnad, muudes liikmesriikides on selliseid piirkondi vähe. Kuigi piirkondade uuendustegevuse tulemuslikkus oli 2007–2011 suhteliselt stabiilne, olid erinevused siiski palju suuremad kui riikide tasandil. Selline piirkondade erinevus nõuab innovatsioonipoliitika paremat kohandamist vastavalt iga piirkonna tugevatele külgedele. Seda soodustatakse ka aastateks 2014–2020 kavandatud ühtekuuluvuspoliitika⁴² raames. Liikmesriigid peavad arendama teadusuuringute ja uuendustegevuse strateegiaid, et arukalt spetsialiseeruda ja keskenduda vaid mõnele prioriteetsele valdkonnale. Aruka spetsialiseerumise platvorm⁴³ hõlbustab riigiasutustel selliste strateegiate kujundamist vastastikuste eksperdi hinnangute, suuniste ning õpikodade kaudu kogu Euroopas. Praegu on platvormi kasutajateks registreerunud kolm liikmesriiki ning 103 piirkonda ELi 19 liikmesriigist. Et aidata piirkondadel tipptasemele jõuda, on kavas suurendada programmi „Horisont 2020” ja ühtekuuluvusfondi vahelist sünergia, toetada olemasolevate ja loodavate tippkeskuste mestimist/liitumist ning luua poliitikaalase õppe mehhanism ja Euroopa teadusruumi õppetoolid.

⁴⁰ Komisjoni talituste töödokument liikmesriikide tulemuslikkuse kohta, mis on lisatud käesolevale teatisele.

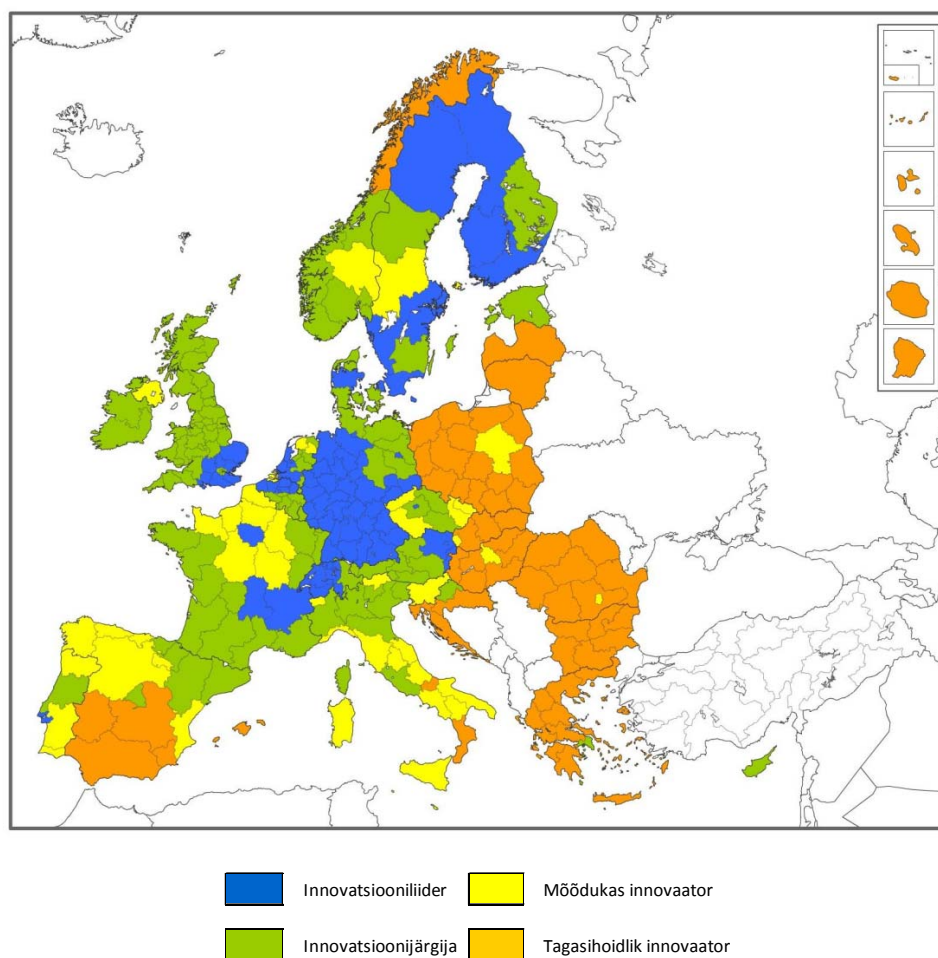
⁴¹ http://ec.europa.eu/enterprise/policies/innovation/files/ris-2012_en.pdf.

⁴² Vt http://ec.europa.eu/regional_policy/what/future/proposals_2014_2020_en.cfm.

⁴³ <http://s3platform.jrc.ec.europa.eu>.

Joonis 5. Piirkondade innovatsioonialane tulemuslikkus

Allikas: piirkondliku innovatsiooni tulemustabel 2012.

Sotsiaalse innovatsiooni toetamine

Sotsiaalne uuendustegevus on hoogustumas kõikjal Euroopas. Euroopas sotsiaalse innovatsiooni⁴⁴ virtuaalkeskus sotsiaalse innovatsiooni loomiseks ja edendamiseks kogus esimese 18 kuu jooksul peaaegu 50 000 osalejat. Hüppeliselt tõusnud tööpuuduse tingimustes kuulutas komisjon 2012. aasta oktoobris välja konkursi uute ideede leidmiseks, mis aitavad inimestel leida tööd või uut liiki tööd. I ühtse turu akti ja sotsiaalse ettevõtluse algatuse⁴⁵ järelmeetmena peaks see aitama kõrvaldada sotsiaalse ettevõtluse sektori arengut takistavad tegurid, mis on seotud õigusaktide, rahastamise ning selle sektori sotsiaalse lisaväärtuse nähtavuse ja tunnustamisega.

Sotsiaalset innovatsiooni ja sotsiaalset eksperimenteerimist tööhõive- ja sotsiaalpoliitika valdkonnas toetati ka 2012. aastal programmi „Progress”⁴⁶ ja Euroopa Sotsiaalfondi (ESF) kaudu. Euroopa Sotsiaalfondi 2014–2020 programmitöö perioodil on kavas seda toetust tugevdada Euroopa Regionaalarengu Fondi (ERF) ning sotsiaalsete muutuste ja innovatsiooni uue programmi kaudu.

Alates 2011. aastast on EL toetanud sotsiaalset innovatsiooni käsitlevaid uurimisprojekte seitsmenda raamprogrammi kaudu umbes 30 miljoni euroga ning liit rahastab kahte

⁴⁴ <http://www.socialinnovationeurope.eu/>

⁴⁵ KOM(2011) 682 (lõplik), 25.10.2011.

⁴⁶ Programm „Progress” on ELi rahastamisvahend; http://ec.europa.eu/research/infrastruktuuride/index_en.cfm?pg=success9.

ettevõtlusinkubaatorite võrgustikku, et toetada ja ergutada edukaid sotsiaalse innovatsiooni lahendusi. Sotsiaalset innovatsiooni toetatakse edaspidi programmi „Horisont 2020” raames. Sotsiaalset innovatsiooni toetavad ka komisjoni II ühtse turu akti⁴⁷ raames võetud kohustus töötada välja metoodika sotsiaalsete ettevõtete loodud sotsiaalmajandusliku kasu mõõtmiseks.

Sotsiaalse innovatsiooni rahastamiseks ja sotsiaalkaitse poliitika ajakohastamise toetamiseks innovatiivsete võimaluste leidmine on osa sotsiaalinvesteeringute paketist, mis esitati 2013. aasta veebruaris. See keskendub eelarve ja sotsiaalpoliitika jätkusuutlikkuse ja vastavuse parandamisele ning hõlmab sotsiaalpoliitika ja sotsiaalteenuste aktiveerimist, investeeringuid laste ja noortega seotud valdkondadesse ning ELi sotsiaalpoliitika juhtimise ja järelevalve ning kodanikega suhtlemise lihtsustamist.

Kogemus osutab, et kodanikud on sotsiaalse innovatsiooni põhiosalised ning sotsiaalpoliitika mehhanismide innovatsiooni edendamine eeldab laiaulatuslikku partnerlust, mis hõlmab ka kolmanda sektori mittetulunduslikke ja kodanikuühiskonna organisatsioone. Innovatsioon ettevõtte sotsiaalse vastutuse valdkonnas aitab kaasa tervikliku ja tulevikku suunatud lähenemisviisi loomisele avaliku ja erasektori partnerluses, mis on suunatud sotsiaalsete probleemide lahendamisele.

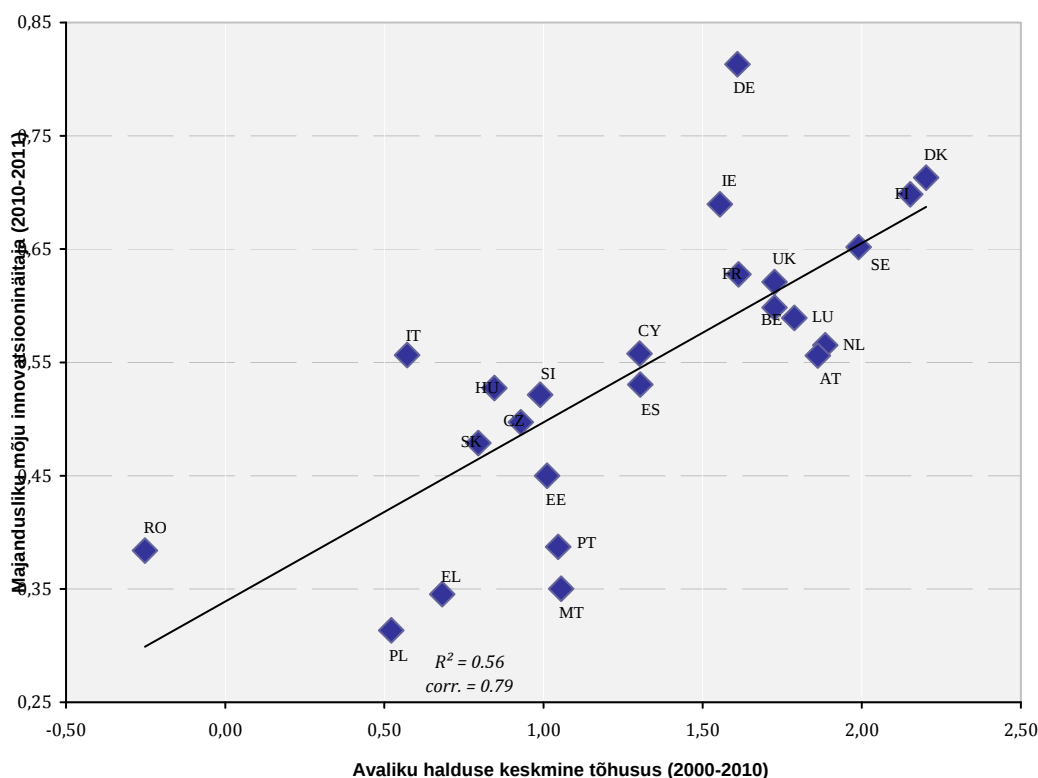
Innovatsiooni ergutamine avalikus sektoris

Võttes arvesse avaliku sektori suurt tähtsust praeguses finants- ja poliitilises olukorras, peab Euroopa ergutama innovatsiooni avalikus sektoris, kui ta soovib oma rahvusvahelist konkurentsivõimet säilitada ja parandada. Lisaks on avaliku halduse ajakohastamine on üks viiest prioriteedist, mille komisjon sätestas 2013. aasta majanduskasvu analüüsis. Euroopa avaliku sektori innovatsioonitegevuse tulemustabeli katseversioon⁴⁸ on esimene ELi hõlmav katse avaliku sektori innovatsiooni paremini mõista ja analüüsida. Analüüsist nähtub selgelt, et paremad avalikud teenused suurendavad tõenäosust, et äriühingud on uuenduslikud ja nende müügiimaht kasvab. Riigid, kus avalike teenuste tase on kõrge, on ka innovatsioon edukam (joonis 6). Kvaliteetseid teenuseid pakuvad ja uuenduslikud haldusasutused on seega olulise tähtsusega Euroopa innovatsioonialasel edenemisel.

⁴⁷ KOM(2012) 573 (lõplik), 3.10.2012.

⁴⁸ Katseprojekt „Euroopa avaliku sektori innovatsioonitegevuse tulemustabel 2013”.

Joonis 6. Valitsemissektori tõhusus ja innovatsiooni majanduslik mõju

Allikas: Teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat - Majandusanalüüsi osakond (2013)

Andmed: EUROSTAT, Maailmapank (ülemaailmsed valitsemistavade näitajad (WGI)), juhtalgatuse „Innovatiivne liit” 2013. aasta tulemustabel

3.5. ELi tegevuspõhimõtete laiendamine väljapoole liidu piire

Euroopa peaks maksimeerima oma teadusbaasi taset ja ettevõtete innovatsiooni, tehes aktiivselt rahvusvahelist koostööd ja luues atraktiivsed võimalused tipptalentidele. Seda arvesse võttes on komisjon koostanud uue strateegia rahvusvaheline koostöö arendamiseks teadusuuringute ja innovatsiooni valdkonnas⁴⁹. Strateegiaga nähakse ette keskenduda koostöö tegemisel veelgi enam ELi strateegilistele prioriteetidele, hoides samas ELi teadust jätkuvalt avatuna kolmandate riikide osalusele. Strateegia eesmärk on reageerida ülemaailmsetele väljakutsetele ning suurendada Euroopa atraktiivsust teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks. Samal ajal on oluline, et innovatsioonialases dialoogis kolmandate riikidega võetaks arvesse vajadust edendada võrdseid võimalusi nende riikide territooriumil tegutsevate Euroopa ettevõtete jaoks ning tugevdada investorite õiguskindlust, eelkõige intellektuaalomandi valdkonnas. Seda on eriti tähtis meeles pidada kolmandate riikidega (näiteks Hiinaga) peetavate investeerimislepinguid käsitlevate läbirääkimiste käigus.

Uut strateegiat rakendatakse peamiselt programmi „Horisont 2020” kaudu, aga ka ELi ja liikmesriikide ühisalgatuste kaudu. Peamine tegevussuund on mitmeaastaste tegevuskavade koostamine koos tähtsaimate kolmandate partnerriikidega, et muuta rahvusvaheline koostöö ulatuslikumaks ja sihipärasemaks. Need tegevuskavad on seotud rahvusvahelise teadus- ja tehnoloogiakoostöö strateegilise foorumiga (SFIC), et tagada järjepidevus ja vastastikune täiendavus ELi ja liikmesriikide meetmetega. Foorumi raames tegeldakse praegu kolme sihtotstarbeliste algatusega India, USA ja Hiinaga ning 2012. aasta oktoobris jõuti kokkuleppele käivitada Brasiiliat hõlmav algatus.

⁴⁹

KOM(2012) 497.

Kõrgemate ametnike töörühm⁵⁰ koostas soovitusel ülemaailmset teadustaristut käsitleva rahvusvahelise koostööraamistiku kohta. Carnegie töörühma⁵¹ teadusministrid on aruande heaks kiitnud.

Peaaegu kõik liikmesriigid on astunud samme, et meelitada ligi rohkem välismaiseid talente,⁵² kuid praegu on veel liiga vara hinnata kavandatud meetmete edukust. Komisjonil on kavas esitada 2013. aastal uus direktiivi ettepanek, mille eesmärk on lihtsustada ELi sisse- ja välis-eeskirju teatavate rühmade, sealhulgas teadlaste jaoks, et tagada vastuvõtukavade ja õiguste ühtsus ja läbipaistvus kogu ELis.

4. JÄRELDUSED JA EDASISED SAMMUD

Euroopa Liidu majanduslik olukord on endiselt habras ja lühiajalised perspektiivid ebakindlad. Siiski on juba näha positiivseid suundumusi ning keskmises ja pikas perspektiivis peaksid ilmnema hiljutiste ulatuslike reformide tulemused.

Euroopa tegevuskava kriisist tingitud ebakindluse kaotamiseks seisneb 2010. aastal välja töötatud innovaatilise liidu strateegia ranges järgimises ja kiires rakendamises. Mitmes valdkonnas on juba saavutatud edu ning tulemusi on juba kohati majanduses näha. Juhtalgatus „Innovaatiline liit” aitab suurendada ettevõtete ja kodanike usaldust Euroopa Liidu vastu. Juhtalgatus hõlmab kestlikke investeeringuid teadusuuringutesse ja uuendustegevusse, põhjalikke reforme, et luua tõeline Euroopa teadusruum, paremate raamtingimuste loomist uuenduslike ettevõtete jaoks ning pakkumist ja nõudlust käsitlevate meetmete parema vastavuse tagamist.

Kuid Euroopa peab tegema rohkem, et innovaatiline liit muutuks tõelisuseks. Arvestades käimasolevat kriisi, üldsuse vähenevat usaldust ja innovatsioonilõhe riski peavad EL ja selle liikmesriigid kiirendama oma ühiseid jõupingutusi ja süvendama juhtalgatust „Innovaatiline liit”.

Esmaseks ülesandeks on teha kindlaks, millises ulatuses kiirendab juhtalgatus selliste tõeliselt spetsialiseerunud piirkondliku innovatsiooni esilekerkimist, milles võetaks arvesse väärtusahelate suurenevat killustatust ja suurendaks vajaliku teadmistevoos heterogeensust. Ainus toimiv viis vähendada ja võib-olla ka korvata ajude äravoolu Euroopa ebasoodsamatest piirkondadest Euroopa teaduse tippkeskustesse,⁵³ on pöörata rohkem tähelepanu piirkondlikule innovatsioonipoliitikale.

Et innustada arutelu uute majanduskasvuallikate leidmiseks on komisjonil kavas jätkata juhtalgatuse „Innovaatiline liit” raames kokkulepitud meetmete rakendamist ning lisaks valmistab ta ette järgmised sammud, et suurendada juhtalgatuse ulatust. Arvesse on võetud uusi suundumusi, ekspertide nõuandeid ja sidusrühmade seisukohti. Uued meetmed hõlmavad järgmist:

- struktuuriliste muutuste kiirendamine olemasolevates majandussektorites ja majanduse mitmekesistamine uute esilekerkivate sektorite abil ning kiiresti arenevate

⁵⁰ Kõrgemate ametnike töörühma kuuluvad Brasiilia, Kanada, Hiina, Euroopa Komisjoni, Prantsusmaa, Saksamaa, India, Itaalia, Jaapani, Mehhiko, Venemaa, Lõuna-Aafrika Vabariigi, Ühendkuningriigi ja Ameerika Ühendriikide esindajad. Austraalia on vaatleja staatus alates novembrist 2011.

⁵¹ Carnegie töörühma kuuluvad G8 (Kanada, Prantsusmaa, Saksamaa, Itaalia, Jaapan, Venemaa, Ühendkuningriik ja Ameerika Ühendriigid) ja Outreach 5 (Brasiilia, Hiina, India, Mehhiko ja Lõuna-Aafrika) riikide teadusministrid/-nõunikud ning Euroopa Komisjoni esindaja.

⁵² Teadlaste aruanne 2012.

⁵³ Euroopa teadus- ja innovatsiooniruumi komitee esimene seisukohavõtt: juhtalgatuse „Innovatiivne liit” stressitest, november 2012.

innovaatiliste ettevõtete toetamine ELi poliitika ja täiendavate kooskõlastatud algatuste kaudu;

- innovatsioonilõhe kaotamine Euroopa piirkondade vahel, toetudes arukale spetsialiseerumisele ning Programmi „Horisont 2020” ja struktuurifondide koostoimele;
- innovatsiooni toetavate raamtingimuste, sh innovatsiooniklastrite loomine uuenduslike ettevõtete jaoks;
- konkreetsete meetmete kindlaksmääramine, et edendada uuendustegevust avalikus sektoris ja avaliku sektori abil;
- ühtse poliitilise lähenemisviisi väljatöötamine, et tagada avatud innovatsiooni- ja teadmussiire;
- intellektuaalomandi väärtustamine, et hõlbustada patendi taotlemist ja tagada oskusteabe ja konfidentsiaalse äriteabe usaldusväärne ja tõhus kaitse teadmussiirde lihtsustamiseks;
- jaekaubandusega seotud innovatsiooni juhtimine Euroopa jaekaubanduse tegevuskava põhimeetmeks, mis aitab sillutada innovatiivsete toodete ja teenuste teekonda ideest turule, kasutades jaemüügisektori majanduslikust tähtsusest (4,3% ELi SKPst ja 8,3% ELi tööhõivest) tulenevaid võimalusi ja otsest kontakti tarbijatega;
- uute tehnoloogiate ja teenuste ühendamine innovatiivsete ärimudelitega.

Selleks et viia ellu tõelisi muutusi, peab Euroopa suurendama oma panust innovatsioonipõhise majanduskasvu tagamiseks. Juhtalgatuse „Innovatiivne liit” eesmärkide täitmist peab arvesse võtma ka tulevases Euroopa integratsiooni tegevuskavas. Ükski riik ei suuda üksinda luua ELi jaoks innovatiivset majandust. Selles peavad osalema Euroopa institutsioonid, liikmesriigid, piirkonnad ja kõik sidusrühmad üheskoos.

LISA

Lisa: 2012. aasta edusammud seoses juhtalgatuse „Innovaatiline liit” raames sätestatud 34 kohustusega (KOM(2010) 546 (lõplik)).

Roheline = kohustused, mille elluviimiseks võetud meetmeid rakendatakse ajakava kohaselt ja millega seoses on tehtud jõudsalt edenevaid algatusi;

Oranž = kohustused, mille elluviimiseks võetud meetmeid on rakendatud hiline misega/osaliselt;

Punane = kohustused, mille elluviimiseks ei ole meetmeid võetud.

Rohkem teavet iga kohustuse kohta on esitatud aadressil: <http://i3s.ec.europa.eu/home.html>

	Juhtalgatuse „Innovaatiline liit” raames võetud kohustus	Tähtaeg	Rakendamine
1	Riikliku strateegia väljatöötamine piisava hulga teadlaste koolitamiseks	2011	
2	Ülikoolide sõltumatu pingereastamise teostatavuse uurimine	2011	
	Teadmusühenduste loomine majanduse ja teaduse ühendamise teel		
3	Ettepaneku koostamine e-oskuste integreeritud raamistiku kohta	2011	
4	Ettepaneku koostamine Euroopa teadusruumi raamistiku ja tugimeetmete kohta	2012	
5	Prioriteetsete Euroopa teadusuuringute infrastruktuuride ülesehitamine	2015 – 60%	
6	Tulevaste ELi teadus- ja innovatsiooniprogrammide lihtsustamine ja innovaatilisele liidule koondamine	2011	
7	Väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate parem kaasamine tulevastesse ELi innovatsiooniprogrammidesse		
8	Poliitikakujundamise teadmusbaasi tugevdamine Teadusuuringute Ühiskeskuse kaudu; tulevikku suunatud tegevust käsitleva Euroopa foorumi loomine		
9	EIT strateegilise innovatsioonikava loomine	2011. aastal keskpaik	
10	ELi tasandi rahastamisvahendite kehtestamine erasektori investeeringute ligimeelitamiseks	2014	
11	Riskikapitalifondide piiriülese toimimise tagamine; maksustamisküsimused	2012	
12	Innovaatiliste ettevõtete abistamine piiriülese investori leidmiseks		
13	Teadus- ja arendustegevuse ning innovatsiooni riigiabi raamistiku ülevaatamine	2011	
14	ELi patendi väljastamine	2014	
15	Põhivaldkondade regulatiivse raamistiku läbivaatamine	Alustati 20	

16	Standardite kehtestamise kiirendamine ja ajakohastamine	2011. aastal algus	
17	Sihotstarbeliste eelarvevahendite eraldamine innovatsiooniga seotud riigihangete tarbeks	Alustati 2010. aastal	
	ELi tasandil toetusmehhanismi loomine ja ühishanke hõlbustamine		
18	Ökoinnovatsiooni tegevuskava esitlemine	2011. aastal	
19	Euroopa disainikomitee moodustamine	2011	
	Euroopa loomemajanduse liidu asutamine		
20	Avatud juurdepääsu edendamine; arukate teadusteabe teenuste arendamise toetamine		
21	Teaduskoostöö ja teadmussiirde hõlbustamine		
22	Patentide ja litsentside jaoks Euroopa teadmusturu loomine	2011	
23	Kaitse tagamine intellektuaalomandi õiguste kasutamise vastu konkurentsi kahjustavatel eesmärkidel		
24/ 25	Struktuurifondide kasutamise parandamine teadusuuringute ja innovatsiooni jaoks	Alustati 2010. aastal Veebiplaanivorm 2012. aastaks	
26	Sotsiaalse innovatsiooni katseprojekti käivitamine; sotsiaalse innovatsiooni edendamine Euroopa Sotsiaalfondi raames		
27	Avalikku sektorit ja sotsiaalset innovatsiooni käsitleva teadusprogrammi toetamine	Alustati 2010. aastal	
	Euroopa avaliku sektori innovatsioonitegevuse tulemustabeli katseline koostamine		
28	Konsulterimine sotsiaalpartneritega teadusmajanduse ja tööturu koostoime küsimuste kohta		
29	Katsetatakse Euroopa innovatsioonipartnerlusi ja esitatakse nende kohta ettepanekuid	2011	
30	Integreeritud poliitika väljatöötamine võimekate inimeste ligitõmbamiseks kogu maailmas	2012	
31	Ettepanekute koostamine ELi/liikmesriikide ühiste prioriteetide ning kolmandate riikidega tehtava teaduskoostöö kohta	2012	
32	Teadusuuringute ülemaailmse infrastruktuuri loomine	2012	
33	Riikide teadus- ja innovatsioonisüsteemide enesehindamine ning probleemide ja		

	reformivajaduse kindlakstegemine		
34	Innovatsiooni põhinäitaja väljatöötamine		
	Edusammude jälgimine innovatsiooniliidu tulemustabeli abil		